

Kollarits József és Fiai
„YPSILANTHOZ“
 czimzett legelső
vászonruha gyári raktárban
 váci-utcában Pesten,
 kaphatók a legolcsóbb árakon a legnagyobb választékban
mindennemű kész fehérneműk férfiak, hölgyek és
gyermek-k számára.

Férfi- ingek, rumburgi, irlandi vagy hollandi vászonból, darabja 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft., 5 ft. 50 kr., 6 ft., 6 ft. 50 kr., 7 ft., 8 ft., 10 ft., 12 ft.

Férfi színes ingek, 1 ft. 50 kr., 1 ft. 80 kr., 2 ft., 2 ft. 50 kr., 3 ft.

Férfi pamut madapolan ingek, 1 ft. 50 kr., 1 ft. 75 kr., 2 ft., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft.

Férfi-gatyák, magyar, földmagyar és francia mintában, földvászonból 1 ft. 10 kr., 1 ft. 50 kr., 1 ft. 55 kr., 1 ft. 60 kr., valódi vászonból 1 ft. 75 kr., 2 ft., 2 ft. 25 kr., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr.

Férfi gallérok, kézelők, divatos nyakkötők, harisnyák és minden fajú vászon és batizt zsebkendők és esernyők.

Hölgy vaszon ingek, sima 2 ft. 25 kr., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 5 ft. himzett 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5-14 ft. a legújabb francia mintában 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft., 6 ft., 7 ft., 8 ft., 9 ft., 10 ft.

Hölgy francia derek-fűző, 1 ft. 50 kr., 2 ft. 50 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr.

Hölgy perkal-corsek, 1 ft. 85 kr., 2 ft. 20 kr., 2 ft. 25 kr., 2 ft. 50 kr., 2 ft. 75 kr., 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr., 5 ft., 6 ft., 12 ft.

Hölgy alszoknyák, krinolinok, lőszorszoknyák hölgy alsónadrágok, perkal, csikos és piqnet barchetből, hálókötők, harisnyák s mindenfajú zsebkendők, szintegy gypju szövött alsómellény s nadrágok és harisnyák, urak s hölgyek számára.

Füvi vaszon ingek, 2 évesnek 1 ft. 80 kr., 2 ft., 4 évesnek 1 ft. 90 kr., 2 ft. 10 kr., 6 évesnek 2 ft. 10 kr., 2 ft. 40 kr., 8 évesnek 2 ft. 20 kr., 2 ft. 45 kr., 10 évesnek 2 ft. 30 kr., 2 ft. 65 kr., 12 évesnek 2 ft. 40 kr., 2 ft. 90 kr., 3 ft. 50 kr., 14 évesnek 2 ft. 65 kr., 3 ft. 15 kr., 4 ft., 16 évesnek 3 ft., 3 ft. 50 kr., 4 ft., 4 ft. 50 kr. Főnőm ingek és fehér madapolan ingek minden nagyságra és árban.

Leány színes, sima s himzett, leány corsetek, nadrágok, alszoknyák és harisnyák. Tovább ajánljuk legnagyobb vászon-raktárunkat rumburgi, hollandi és irlandi vászon, végét 27, 28, 30, 32 35, 40, 50-120 ft. a creas vászon 12 ft., 12 ft. 50 kr., 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 25 ft.

Vászon törülközők, kötege 5 ft. 50 kr., 6 ft., 6 ft. 50 kr., 7 ft., 8 ft., 10 ft. 12-20 forintig.

Színes alyi kanavaszon, vége 9 ft., 10 ft., 11 ft., 12 ft., 13-16 ft. a.

Asztalkendők, kötege 5 ft., 5 ft. 50 kr., 6 ft. 50 kr., 7 ft., 7 ft. 50 kr., 8-12 ft.

Abroszok és asztali terítékek, 6, 8, 10, 12 és 24 személyre.

Nagy választékban függönyök, agy- és asztal-terítők, kávés abroszok, s esemegek kendők.

Menyasszonyi készletekkel kész fehérnemű és vászonruhaiban a legnagyobb választékban szolgálhatunk.

Nagy árjegyzékünket kívánságra bérmentesen beküldjük.

Rendelések még a levél érkezése napján legjobban eszközölhetnek, s a csomagolást nem számítjuk.

605 (1-9)

Magyar általános közgazdasági, ipar és kereskedelmi központi ügynökség
 Pesten, Sebestyén-utca 5-ik szám.

Ezen 10,000 forintnyi óvadék mellett engedélyezett intézet üzletforgói:
Birtokok adásvétele és haszonbérlete. Kölcsek és kieszéklése ingatlanokra 1000 föl felel. Biztosítási ügyekben az érdekeltek által a biztosítási szerződések alapján támasztható jogos igények érvényesítésénél felek jogképviselői. Pénzbehatalási ügyek. Bel- és külföldi intézetek, társulatok, községek, gyárak, kereskedőházak s magánosok érdekeinek képviselői. Egyesek pénzügyi és birtok-viszonyainak rendezése s vagyonának kezelése. Társulatok és vállalatok létrehozása. Új felfedezések és találmányok értékesítése. Ügyletek és ártékek körül utbaigazítás, felvilágosítás s tanácsadás.

Az ügykötő felek előnyének s érdekeinek lehető előmozdítása tekintetéből az intézet, a tulajdonos ügyvédi irodájával egyesített.

Programmok, melyekből az intézet díjszabályzata is kivihető, díj nélkül és bérmentve küldetnek.

Kármán Lajos,
 köz- és váltóügynök s a fentebbi intézet tulajdonosa.

397 (8-11)

Az első magyar gőzhajó-társaság 2 személyhajóval
PEST és KALOCSA
 között

folyó évi augusztus 27-étől kezdve a további intézkedésig ideiglenes nappali járatokat indított meg:

Pestről Kalocsára: Kalocsáról Pestre:
 indul a hajó naponként déli 12 órákor, oda ér esti 6 órákor. Pestre érkezik d. u. 3 óra után.

Pest, augusztus 27-én 1869.

Az igazgatóság.

600 (2-3)

MOLL SEIDLITZ PORA
 MOLL A. védjegye

A katyulak az itt látható hivatalosan leélt védjegyekkel vannak ellátva.

Kitüntetve jutalom- emlékpénzzel a párisi világkiállításán 1855-ik évről.

Központi szállítási rakhely a „golyához“ czimzett gyógyszerár Bécshen.

ÓVAS. Azt tapasztalván, miszerint a Seidlitz-porok oly használati utasítványokkal adatnak el, melyek saját utasítványaimmal szorúl azonosok és saját nevem aláírásával vannak hamisítva, s így kárlakra nézve gyártmányaimmal könnyen összetéveszthetők, — mindfolyva azon észrevétellel, hogy mindenkit ezen hamisítványok megvédelmezéséről: hogy az általam készített Seidlitz-porok minden egyes katyulát, valamint az adagok papírjal hivatalosan leteleményezett védmárkkal vannak ellátva.

Ára egy bepecsételt eredeti katyulának 1 ft. 25 kr. — Használati utasítás minden nyelven.

E porok, rendkívül s a legkülönbözőbb esetekben bebizonyult gyógyhatásuk által minden eddig ismert háziserkek között tagadhatatlanul az első helyet foglalják el; — mint azt sok ezer, a nagy észsári birodalom minden részeiből került s kezünkbe levő hálaíratok a legregelesekben tanúsítják, hogy e porok rögzött szorulásoknál, emésztéshány és gyomorhényvel; továbbá: göröcsök, vese- és idegek bajokban, szívdobogással, idegesség okozta főfájással, vértódlással, eszós fogfájdalommal, végül hysteriára, bukóra és huzamos hanyasra hajlammal stb. a legjobb sikerrel alkalmaztattak, s a legtöbb gyógyhatást eredményezték. — Az ez értelemben igen is kiterjedt levelezés számos bizonyítványt tartalmaz oly beteg részéről, kik miután nálok minden, gyakran allopathikus és hydropathikus gyógymód eredménytelenül kimerítették, ez egyszerű háziserhez folyamodtak, és ebben rongált egészségüknek helyreállítására oly sok eredménytelenül keresett gyógyszert meglegék. — Ez elismerőiratok között a társadalomnak csaknem minden osztályai, u. m. munkások, tanítók, kereskedők, iparosok, művészek, mezői gazdák, tanárok és hivatalnokok, sőt gyógyszerészek és orvosok, valamint mindkét oly egyének is képviselvek, kiknek ezelőtt még a leghírhedtebb gyógyforrások sem okoztak legkisebb könnyebbülést, és kiknek egészségük csupán csak a Seidlitz-poroknak rendes használata által állított helyre.

A főraktár létezik:

PESTEN TORÓK JÓZSEF gyógyszerész urnál, király-utca 7-dik szám alatt.
 UHL JÓZSEF ur kereskedésében, granátos-utcában.
 Ezen országok alatt szintén megrendelhető:

a norvégiai Bergen városból való valódi Dorsch-májhalzsirolaj is.
 Ára egy nagyobb üvegnek 1 ft. 80 kr., egy kisebbnek 1 ft. o. é.

Az üvegek el vannak látva védmárkkal és kimerítő használati utasítással. — Ez az egyetlen faj, mely minden töltés elől vegytanilag megvizsgáltatik és czinkupakkal elzárt üvegekben küldetik el. — Ezen legtisztább és leghatályosabb májhalzsirolaj-faj a Dorsch-halnak legolcsóbb egységbe gyűjtése és kiválógatása által van megnyerve, és egyáltalában semmi vegytani kezelés alá nem vonatott, hanem a bepecsételt üvegekben levő folyadék egészen épen és azon állapotban van, miként az közvetlenül a természet által nyújtott. — E valódi Dorsch-májhalzsirolaj Európának minden orvosi tekintélye által mint legjelebb gyógyszer a mell- és tődobjajokban, scrophulus és rachitis, köszvény és eszű, idült borkétség, szemcudulás, ideg- és több más bajokban alkalmaztatik.

503 (15-50)

MOLL A., „zum Storch“ Tuchlauben.
 Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1869 (egyetem-utca 4-ik szám alatt).

Heckenast Gusztáv könyvkiadó-hivatalában Pesten (egyetem-utca 4. sz. a.), megjelentek és mindenféle könyvkereskedésben kaphatók:

Horváth Mihály.
A magyarok története
 rövid előadásban.
 Negyedik javított kiadás.
 1868. (586 lap, 8-rét) velinpapíron, angol vászonba kötve 4 ft. 50 kr.

Tompa Mihály.
Virágregék.
 Negyedik kiadás.
 Színnyomatú czimmem.
 (8-rét 320 lap) fűzve 2 ft. 50 kr., vászonba kötve 3 ft. 60 kr., diszkiadásban 5 ft.

OKMÁNYTÁR
 Magyarország függetlenségi harczának történetéhez 1848-1849.
 Közli
PAP DÉNES.
 Első kötet.
 (Kétszázhuszonhét okmánnyal.)
 N. 8-rét (424 lap) fűzve 3 ft.
 Második kötet.
 (Háromszázötvenhat okmánnyal.)
 (8-rét 464 l.), fűzve 3 ft. 60 kr.

Magyarország képeiben
 Honismertető folyóirat.
 Szerkeszti Nagy Miklós. Negyedrét.
 I. kötet 392 lap fűzve . . . 4 ft.
 II. „ 384 „ „ . . . 4 „

Pest, szeptember 12-én 1869.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.
 Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok illetőleg: Egy négyezer hasábrótt pott sor vagy annak helye egyszeri igtatásnál 10 krba, háromszori vagy többszöri igtatásnál csak 7 krba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetemtyek elfogad Bécshen: Oppelk Alajos, Wollzeile Nro. 22. és Haasenstein és Vogler Wollzeile Nro. 9. — Bályeg-díj külön minden igtatás után 30 krajczár.

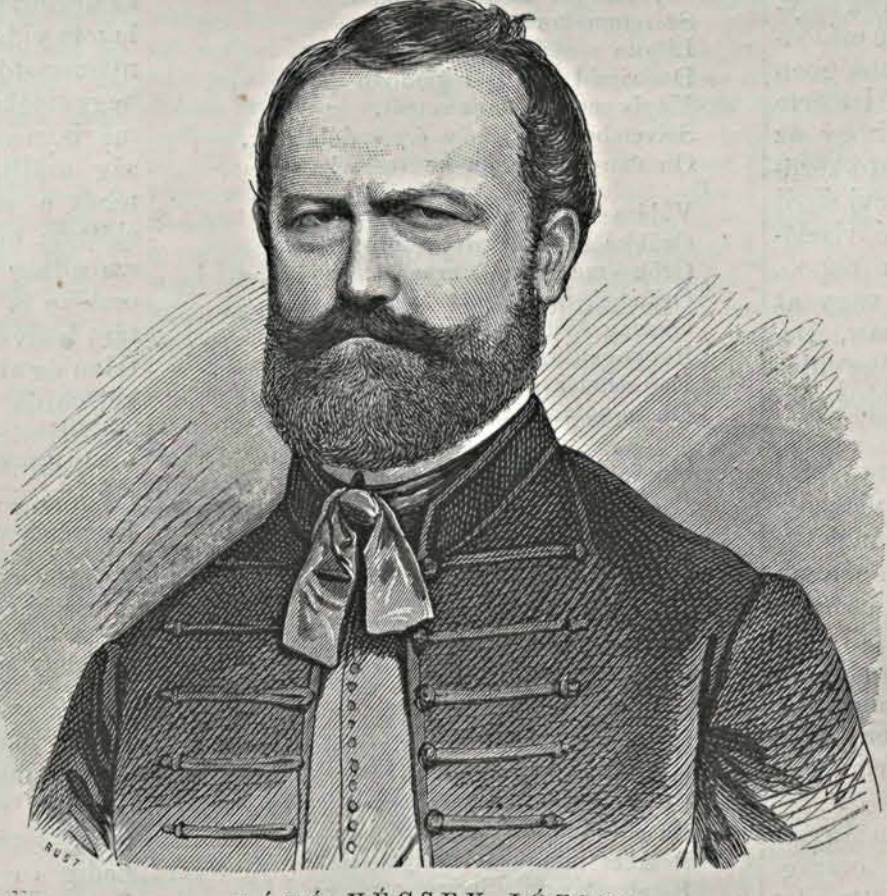
Báró Vécsey József.

A magyar orvosok és természetvizsgálók fiúmei nagygyűlésének szereplő egyéniségei közt, mindenekelőtt a nagygyűlés elnökét, báró Vécsey Józsefet találjuk. Őt, épen a fiúmei nagygyűlés elnöki székebe, a közügyek iránti ismeretes buzgóságán kívül valószínűleg azon körülmény ülteté, mert élete sebb részét tengeri utazásokban s tapasztalatok közt töltvén, legalkalmasnak s legméltóbbnak látszék arra, hogy a magyar tengerpart kikötő-városában a természetvizsgálók gyűlésének vezetője legyen.

annak végeztével, 1847 végén a kir. kuriánál esküdt föl juratusnak. Egészen benne volt már a polgári előmenetel rendes folyamatában, mely az ő tehetségei, szorgalma, ügyessége — s tegyük hozzá, mint akkoriban igen fontos mozzanatot, aristokratái származása s összeköttetései — mellett, neki mindenestere szép jövőndöt ígért. Ekkor jött közbe azon esemény, melyre főlebb czéloztunk. Egy rokona épen keletre utazandó volt, s az ifjuban, ösztön-e vagy csak a természetes vágy: látni, tapasztalni, oly eleve-nen ébredt föl, hogy csakhamar elhatározá

nálfova tapasztalatdúsabb is vala mulatozásuk.

Ez utazás mély benyomást tett az élénk szellemű ifju lelkére. A tenger, a távoli vidékek, a mindig új, mindig más látni és tudni méltó tárgyak emléke kitérülhetlenül tapadt lelkéhez, mindig újnak és újnak szomját költve föl benne. Haza jövet Triesztben állapodtak meg. S ő, ellenállhatlan vágyától vonatva, a tengerész pályára határozva el magát, mint önkéntes hadapród állt be a hadi tengerészet soraiba. Azonnal tengerre kelle szállania, részt venni Velence ostromában, mert — 1848 tavasza volt. Otthon pompásan álltak a dolgok; az alkotmányos magyar kormány és a nemzet valódi mézeshetei zavartalan boldogságát élte a dynastiával. Hiszen még hónapok mulva is (augusztusban) az olaszok ellen folytatott háborujára a dynastiának, Kossuth indítványára 200,000 katonát s nem tudom hány milliót szavazott meg az országgyűlés! Az ifju tengerész tehát a legjobb hiszemmel s hazafias érzelmei minden sérelme nélkül vehetett s vett is részt Velence ostromában, s az egész hadjárásban. Mikor pedig a haza veszélye szólította volna vissza, már késő volt.

BÁRÓ VÉCSEY JÓZSEF.

Báró Vécsey József 1829-ben született Sárközön, Szathmármegyében. Gyermek korában a gondos szülőiszemek fölgyázata alatt, házi nevelésben részesült; sőt, mint főrendü családoknál még ma is, s néhány évtized előtt még nagyobb mértékben általános szokás volt, gymnasiumi tanulmányait is egészen házilag végezte 1835-től 1842-ig, egyeb iránt a legjobb sikerrel. Ez utóbbi év végén, tehát már 14 éves korában, a bécsi egyetem polgára lett, s ott két éven át a bölcsészeti tanulmányokat végezte, 1 évig pedig a jogi tanulmányokat járta; a nyilvános iskolai tanulás mellett magán uton is képezve magát, kivált a magyar jogban, melyből 1846 végén Pesten tette le nyilvános vizsgáját, s onnan egyenesen Verőczemegyébe ment, az első alispán oldala mellé, patvariára, azaz: joggyakorlatra. A közpálya előcsarnoka, melyen minden magyar ifjunak át kelle haladnia, ha magát a nyilvános életre, a forumra vagy a dikasteriumi szolgálatra képezte. Vécsey egyikre sem határozta még el magát a kettő közül, s utóbb is egy közbejött esemény egészen váratlan fordulatot adott életpályájának.

De míg ez bekövetkezett volna, néhány lépést kelle tennie a rendes úton, melyen akkor ifjaink haladni szoktak. Megyei aljegyzővé nevezetvén ki csakhamar, e minőségben egy évet töltött Verőczemegyében, s

magát, itt hagyni a joggyakorlatot, s az épen megnyílt (utolsó) pozsonyi országgyűlés rendkívül érdekesnek ígérkező élményeit, és rokonához csatlakozva, meglátni a tengert, s délt és keletet: Afrikát és Ázsiát. Utjuk igen érdekes pontokat is érintett, melyek némelyikén hosszab s angyak, mint a tengerészeti ismeretek körében, s kellemes emlékezősek dús tárházat hagyta vissza lelkében. A szellem látkörét semmi sem szélesíti annyira, semmi sem emeli magasabbra, mint a nagy utazások. Tengeren a végtelenbe vesz a látkör, s az árboz csásárol addig lehet látni, meddig csak a szem

látéje engedli. Vécseynek bő rész jutott ez öröm és haszon élvezetéből. Részt saját igyekezete, részint előjárói jóakarata, s megnyert és megérdemelt kedvezése folytán mindig a legérdemesebb és legkellemesebb küldetésekben részesítették, s alig volt nevezetesebb expedíció, melyben részt ne vett volna.

1855-ben anyja meghalván, a családi s vagyoni ügyek rendezése mulhatlan szükségessé tették itthon létét. Tíz hónapi szabadsággal jött haza, s azt egészen családja körében töltötte. A tíz hónap leteltével azonban ismét hivatása körébe sietett vissza, s 1858-ig újabb érdekes utazásokat tett meg. Ekkor Miksa főherceg, akkor az ausztriai tengerészet főparancsnoka, hadsegédül vette maga mellé a derék magyar hadnagyot; a főherceg oldala mellett mindig, Milánóban, Velenczében, majd Bécsben lakott Vécsey is, az 1859-ki végzetes háború kitöréseig, mikor egy kisebb hadi naszád parancsnoksága bízott reá, s az ostromzár alatt lévő velencei kikötő déli részén Chioggia védelmére rendeltetett ki; azonban épen eponantáadás nem történvén, tetteles tevékenység kifejtésére alkalma nem volt, — míg a villarankai béke véget nem vetett a háborúnak. Most ismét hadsegédi helyére tért vissza; de megromlott egészsége miatt a tél nagyobb részét szabadságon kelle töltenie, s a rá következő tavasszal, főleg családi viszonyok s magán körülmények miatt, az egész tengeri szolgálatnak búcsút mondani határozta el magát. Visszatért hazájába gazdaságához, melyet hosszas távolléte miatt eddig egészen el kelle hanyagolnia. Fiatalkori kedveletének bőv mértékben eleget tett már; s érezte, hogy tevékenységét és szolgálatait most már a haza földje igényli.

Alig tért haza s telepedett meg, előbb Szathmárban (honnan azonban csakhamar Szabolcsba, Acsádra tette át lakását) a szathmári gazdasági egyesület alelnökévé választotta. A gazdasági egyesület voltak akkor a felbredt közszellem, s tért kereső hazafias tevékenység csaknem egyetlen kiváltságos mezei. Csakhamar az októberi diploma tágasb medret nyitott a közéletnek. A megyék helyreállítottak Vécseyt Szathmár megye másodalispánjává választotta, s ő e minőségben Nagy-Károlyba tette át lakását. — Itt érte azon szép hazafiai megtiszteltetés, hogy az aranyos-medgyesi (Szathmár) választó-kerület képviselőül választotta az 1861. évi április 2-kára összehívott országgyűlés képviselőházába. — Vécsey, mindjárt azon napon, melyen a megnyitásra Budára át, vagy át nem menetel kérdése forgott szótban, Deákhoz csatlakozott, s a rövid országgyűlés végéig a Deákpárt soraiban volt, melyet akkor felirati pártjának neveztek.

Az országgyűlés feloszlását nem sokára a megyei bizottságok s tisztviselők visszalépése is követte; Vécsey is a magánéletbe vonult vissza, mely neki most már nemcsak nyugalmat s a „procul negotiis“ csöndes örömeit, hanem valódi boldogságot is ígért; mert az év szeptemberében kérte meg Szent-Mihályon gróf Dessewffy Emil leányának Blanka grófnőnek kezét s december 4-kén, a pozsonyi nagytemplomban vették frigyökre az egyház áldását.

1865. nov. 10-kén, az aranyos-medgyesi kerület, a decz. 10-kén összehívott országgyűlésre ismét képviselőül választotta. Itt ismét a Deákpárt soraiban találjuk, szilárd meggyőződéssel, a szerepelni nem kívánó, de ügyességét, közügyekben jártasságát és tapasztalásait bizottságokban szívesen érvényesítő férfit. Az alkotmány helyreállítván, a felelős magyar miniszter ellenjegyzése mellett Szabolcs megye főispánjává nevezett ki. Ez állomás a legkényesebb főispáni

helyek közé soroztatott. Hazafias, de túlnyomólag ellenzéki megye élén, hol a mérsékelt ellenzék vezére oly köztszéletben álló s nagy tapasztaltságu férfiú volt mint Bónis Sámuel, de a hol a szélső ellenzéknek is sok eleme akad, — b. Vécsey József oly tapintattal lépett föl kezdettől fogva, hogy a kormány bizalmával a megye bizodalmit is sikerült teljes mértékben egyesítenie. S egy ízben, (ki nem emlékeznék még reá) midőn a megye egy oly végzést hozott, mely a főispán állását tarthatatlanná tette volna, lemondván: a megye, az ellenzék vezéreinek egyesített indítványára, őt főispáni széke megtartására oly lelkesen kérte, hogy a kérdésnek — a megye is módosítván előbbi határozatát — engednie kellett. Mint Szabolcs főispánja vett részt a koronázási ünnepélyeségekben, a felsőház üléseiben, ugy a mult országgyűlés végéig, mint az 1869-diki országgyűlésen is. A jelen országgyűlés folytán, mint a delegáció tagja, különösen a tengerészeti budget megállapításában vett, — mint tapasztalt szakértő — tevékenyebb részt.

Vécsey közpályájának, a polgári téren, nagyobb része még — remélhetőleg — hátra van. Csak negyven éves, s dús tapasztalatai, éles felfogása, kormányzati ügyessége, ritka tapintata, határozott jellem mellett megnyerő modora, máris szép kört nyitottak tevékenységének. Minél jobban s közelebbről ismeri meg valaki, vagy a kör, melyben működik, annál nagyobb tiszteletre találja méltónak. A magyar jellem azon nem tulságos gyakran előforduló típusához tartozik, mely többet szeret tenni mint beszélni, s inkább lenni mint látszani igyekszik. Az ellenkező típusból sokkal több példánnyal birunk, s ez az ilyeneket annál jobban kész megbecsülnünk.

Oh mosolyogj rám!

(1864.)

Szeretem rózsás arcodat,
Oly csöngő, benső hangodat;
Szeretem karsu termeted,
Liljom rengése jár veled:
De bájjad között legjobban
Mégis mosolyod szeretem,
Szívemben egy mély érzés dobban...
Oh mosolyogj rám kedvesem!

Vidám vagy bús ez a mosoly,
Örökké szívőből szívte foly;
Örök érzés ajkad, szemed,
Örömből, búbá' csak szeret.
Gazdag kedélyed szíváránya
Ragyogva árad könnyeden,
Engesztelés minden sugára...
Oh mosolyogj rám kedvesem!

Oh e mosolytól meesze fut
A terhes gond, s eszembe jut
Az első boldog pillanat,
Emléke most is elragad:
Bokrétaim, mit kebledre tűztél
Félnék örömmel édesen,
S hálaim sókjáért el nem úztél...
Oh mosolyogj rám kedvesem!

Oh e mosolynak sugarán
Hány szép emlék derül reám:
Nászfény, első fejkötő;
Liljom valál, majd rózsát;
De a boldogság hajnalfénye
Reszket mindkettő kelyhiben.
Betelt szívem minden reményem...
Oh mosolyogj rám kedvesem!

Oh mosolyogj, mint akkoron,
Midőn ringattad karonon
Kicsiny lyányod, kicsiny fiad!
Lásd az idő hogy elhalad. —
De, mosolyod még mind a régi,
Atsúgázik az éveken,
S rajt' összeolvad földi, égi...
Oh mosolyogj rám kedvesem!

Oh mosolyogj! bú édesül,
Megenyhül seb, kedély derül.
Hány szívet vigasztalt szavad,
Bár a tied bűtől szakadt,
Eltitkolád, mosolyogva szoltál;
Emberben nincs ily türelem;
Egy földre tévedt angyal voltál...
Oh mosolyogj rám kedvesem!

Oh e mosoly ócsillagom,
Áttör minden borúlapon,
Világít, biztat, int, vezet,
Mogszenteli küzdelmemet;
Pályám nemtője, dicsőségem,
Szerelmem fénye mindenem...
Nincs drágább, a mit adhat sz nekem...
Oh mosolyogj rám kedvesem!

Gyulai Pál.

A Hortobágy.

Komor, borongós augusztusi reggel volt; az esőheres fellegek haragosan lebegtek a letarolt mezők felett, szinte érinteni látszának sötét uszályokkal a láthatárt; s a hideg mátrai szél már csapkodta arcunkba a sűrű cseppeket, midőn megindultunk a Hortobágy felé.

Egymásután maradoztak el tőlünk a mindinkább ritkuló pusztai tanyák, s a végtelenek látszó kukoricza tenger utolsó hullámai is elmosódtak már a messze távolban mögöttünk, és pedig minő! Mikor legelőszőr megláttam, hatalmas négy izevetéle a kis békafészkek felett, önkénytelenül is Guliver utazása jutott eszembe, a mint átlépi a liliputiak egyik nagy folyamát. Már Debreczenben figyelmeztettek e hídra, mert ugylátszik ez a vidék büszkesége. És valóban, aligha van, kit e hatalmas alkotmány a Hortobágyon meg ne lepne. Egy valóságos kis hegy ez a körülete elterülő rónáság felett, melyet aligha nem azon czéllal építettek ily magasra, a mire épen azon síheder használja most, ki ott áll a hid egyik végét elzáró kapu sarkoszlópának tetején, oly mereven bámulva a messzeségbe, hogy tán egy Nepomuk Jánosnak vélné távolról az ember, ha nem volna fél vállra vetve subája.

Az utszélén még egy vihartépett kalnya, — hajdanta tán a szegény-legényeknek alkalmas szállás, s mellette napraforgó kórókból összetakolt fészter állott, melyből előrohant még egyszer a lompos tanyái eb, csattogó fogaival vendég-marasztólág üdvözölni, de végre ez utolsó kutya-ugatás is elhangzott, s csak kocsink zötyögése volt az egyetlen élet-jel, mely a pusztá halotti csendét felzavarta.

Hallgatunk, s volt valami ünnepélyes e hallgatásban. Én hozzá voltam már szokva az alföldi tájakhoz, s e becsületet nép által lakott vidék többé nem gyakorolta rám azon nyomasztó hatást, melyet először minden hegyvidéki ember érez e síkokon, — de mégis, nem tagadhatom, bizonyos elfogultság szállt meg a gondolatra, hogy most tehát a magyar puszták eszményképe áll előttem, melynek nevéhez e népnél a szilaj szabadság annyi édes, de ugyanannyi fájó emléke is van csatolva, mely mint egy kitért könyv ott fekszik a hozzá hasonló végtelen ég alatt, s mégis mintha hyerogliphekkel volna beírva tárt lapja, senki más nem értheti meg, csak a ki rajta él.

Tekintetem bemélyedt a sik felett a végtelenbe, — keresve azt, a mit nem talált. Ez tehát azon hírhedt föld,

„Hol vásznat fehérít a játszi délibáb,
Szilaj csikó iram, s fehér gulya legel,
A hol szemes tűzök sétáltak a mezőn,
Mely nyulárnyékok s ördögördát nevel.

S ezek azon kimeríthetlen legelők, hol a jó Debreczennek örökös kincsforrása volt? Most semmi, semmi! Legfeljebb egy-két kút-gém áll még magában itt-amott, de arról is rég letépte az ostort a vihar, a tengelyt pedig a rozda ette el, s csak az itató válu hever ott mellette, viz helyett a szél által ki tudja honnan idáig kergetett kántáng és ördögördó kórókkal sziníg töltve.

Ki ismerne most e mezőkre?

Valóban borzasztóbb képét egy kietlen pusztának a költő phantasiája sem teremhetné, mint az, minőben előtünk áll a Hortobágy.

A hajdani kóvér fűfédte térek most fe-

csak az iszonyú bizonyosság áll előtte, hogy nincs mit vesztenie. . . .

El, el e tájakról; ugy fojt itt valami; — e kétségbeesés még megöl
Szegény Hortobágy! jó északát, jó északát!
Dapsy László.

Egy gazdag ember életnézetei.

(Egy holland kereskedő naplójából.)

(Folytatás.)

Hetedik fejezet.

Elhard ur Batáviában.

Ha én Hollandia királya, Luxemburg hercege s gyarmataink ura volnék, egészen ellenkező módon járnék el, mint Vilmos királyunk. Egy törvényt alkotnának, melynek kötelező erejénél fogva kényteleníteném keleten tartózkodni, indiai császári czimet vennék föl, s a pompás Jáva szigetén építeném királyi városomat. Nem a váltólás tájékon, hanem fenn a hegysek között, hol a lég tiszta, romlatlan, hol a vadvirágok színesebbek, mint tulipánaink. Voltam Német- és Angolországban, láttam Clevet, a Kék-hegységet, de bátran ki merem mondani, hogy a föld kerékségének legszebb virága Jáva.

A legszerencsésebben érkeztem meg új hazamba. A tengeri utazás, s az azalatt folytatott jámbor életmód egészen helyrehozott, s az új földre újra éledve léptem. Bátorra volt szükségem, apám kevés költséggel látott el, adósságom s igényeim tetemesen szaporodtak.

De eleinte ellentálltam minden csalogató kísértésnek, s olykor-olykor egy külön váltó volt jutalmam, melyet apamtól kaptam. Volt ott egy elhízott gazdag kínai, pompás bolta volt, szeretett volna engem, csinos legényt, boltjában alkalmazni. A ravasz róka rögtön sejtette, hogy én a nők s leánykák körül ügyesen tudok forgolódni. Sokat ígért, s mikor megvetőleg ráztam fejemet, ígértét csaknem megkészerete. De eszembe jutott ez intés „akármint teszed, jusson eszedetbe, a fényes ősi név!“ Egy Van Lonk-Hasselaar egy nyomorult kínai boltjában segédkedjék! Soha! Hátat fordítottam neki, s inkább elváltam egy negyedrésznyi jövedelem behozó államhivatal. Hítvány nép az a kínai, Flórián, még a patkányt is megeszik, s az alkuban zsidóbbak a zsidónál.

A pénzével el tudtam volna banni, mert egy előkelő fehérnek sok emberre van szüksége, ha ott tekintélyt fenn akarja tartani. Külön csizmazsítító, pipatömő inast, kocsist kell tartani, s a növeledés rendkívül sokba jön. Az asszonyok a kiállhatlanságig követelők.

Ha már most azt kérdezed, édes Flóriánom, hogy miből fedeztem e teméntelen kiadást, mikor hazulról keveset kaptam, ott pedig szintén keveset kerestem, adósságot sem mertem összehalmozni, mert Hollandban eleget hagytam hátra: tud meg, hogy lovalgási művészetem segített ki a bajból.

Ha a hajókon a kisebb szigetekről friss lovakat szállítottak, ezek az éhség, ide-oda czipelés miatt annyira ki voltak fáradva, éhezve, hogy boldog volt a kereskedő, ha azoktól hamar megszabadult. Potom árért ötot, hatot összevásároltam. Annyira helyrehoztam, s kitanítottam e lovakat, hogy két hónap múlva magok sem ismeretek volna magokra, s kétszoros áron adtam el. De tudod, mindig csak egy barátiságból, senkinek sem volt szabad elvételie, hogy én ebből üzletet csinállok.

Istállom hamar nagy hirre vergődött, félnék nők, s öregek urak esedeztek, hogy vad lovakat tanítsam be. Ezért külön díjt nem vettem, elég jutalom volt az, hogy minden előkelő körben mindennapos látogató lettem. Ha azért valami indiai nábob így szolt: „házaom ön előtt mindennap nyitva áll, jöjjön, legyen vendégünk mindennap,“ én mégis csak egyszer mentem el hetenkit, mert hidd el, fiam, mennél ritkábban járunk valahová, annál szívesebben látunk.

Egy ilyen alkalommal ismerkedtem meg egy ifjú özvegyvel. Mikor először jöttem össze vele, hangja hallására egész valómban összerendeztem . . . hasonlított ama feledhetlenhez. Sőt még szemem is . . . de nem, csak az első pillanat tündérelme volt az, nem tekintett oly angyali módon az életre, s oka is volt rá. Öreg férje, egy gazdag alelnök, oly szíves volt, hogy a menyegző után pár hétre jobb hazába költözött, s mindenét rohágyta.

Hihetőleg te is észrevetted már azt Flóriánom, hogy az ifjú leányok rendszeren kevéssé vagy inkább kis libák, vagy legalább úgy tettek magokat. Főtárgyak a szerelem, előtök az nem játékszer, mint nálunk, hanem valami irtoztatosan komoly dolog. Kedvest akarnak választani, s ez annyira elfoglalja őket, annyira beszövdök minden szavukba, cselekedetükbe, hogy az ember szinte belefárad. Szerelmök tárgya előtt nem mutatják magokat természeti szendeségökben, s ez soknak, ha ugyan nem halálig szerelmes, még a házasságtól is elvezí kedvét.

Csak két kivétel van, de az egyik kivétel még a szabálynál is rosszabb. Az elbizottokat értem, kik rangjok, pénzüik vagy szépségök tudatában azt hiszik, hogy őket illeti a választási jog. A másik oly ritka, hogy hosszas életpályám alatt csak egy példára találtam. Elfrida — biztosan hiszem, s neked már csak őszintén megvallom — Elfrida még akkor sem jött volna hozzám, ha azt az átkozott ülnököt soha sem ismeri.

Házasság után gyakran minden jóra változik. A sokat zaklatott szív elvégre megnyugszik, s most már rá ér másra is gondolni, innen van aztán, hogy sok libáskából határozott, okos, szeretetre méltó nő válik, s becses férjét, ki arra még csak távolról sem számítot, orránál fogva vezeti.

Azért szerettem én mindig ifjú özvegyeknek udvarolni, kivált ha szépek s gazdagok voltak, ezek már nem oly elfogultak, mint a hajdonok; jávai özvegyemet naponként szebbnek találtam, s így gondolkodtam: „Ej, ej, rászedem most öreget, nem lesz rossz élez, ha mint komoly higgadt nős férfi megyek haza. No meg, nagy szemeket meszert rám Detler ur Luizkajá.“

Gyorsan s határozottan! Ez volt jelszavam. Mint jó lovag, vágattva akartam itt is rohanni, fölléptem, igérve a szép özvegynek mennyet és földet. „De uram, hiszen még a házasság alig telt le.“ „Ásszonyom, csakhogy mégis letelt.“ Gondolkodási határnapot kért. Bizonyos voltam győzelemben, örömittasan mentem haza.

Mánap reggel egy szép illatos levélkémbe — kosarat kaptam. „Nem tagadom el, uram, hogy ön heves véralkanta,“ így hangzott a levél, „gondolkodásba ejtet, s arra ösztönzött, hogy ön felől tudakozódjam. Az eredmény reményen felül rozslu ütött ki. Egy könnyelműre talán még rá mertem volna bizon kezemet, vagyonomat, mert a férfiak ezen felszességét gyöngéd női kéz idővel élsimithatja, de a lelketlent át nem varázsolhatja. A ki egy jó barátja szolgálatait visszaél, s köszönet fejében azt tönkre juttatja, ugy hogy e miatti bánatában szegény anyjának szíve szakad meg, egy ily rozslélkü nem boldogíthatja nejét.“

Ha, ha, mosolyogtam ördögileg, jól tudjuk, merről fúj a szél. A kigyó Gyuri utánam sompolygott Batáviába, s épen sarkamon csípett meg. De szét kell törönn a kigyó fejét, gondoltam magamban.

A mi a ficzkó anyja szívének megszakadását illette, ebből nem sokat csináltam. Szépen hangzott az a szép özvegy emelkedett levelében, de ilyesmit ugyancsak meg kell tizedelni. Egy öreg asszony siriratát olvastam egykor: „vixit quantum potuit“ — addig élt, a meddig lehetett, — bizonyosan így tett Moolené asszonyság is.

Sikerült kinyomoznom, hogy az alamuzsi hol tartózkodik, épen főnökéhez akartam menni, midőn szorencsétlenségemre, egy bosszúálló malaj fattyu eret vágott rajtam, s forró véremlől jó adag elfolyt. Egy izben véletlenül fejére találtam kopintani, s ezek a malajok üres fejüket oly szentnek tartják, hogy azt megsérteni halálos véték, s a sértést csak vérrel moshatják le. Ha gyorsan nem jött volna segítség, még meggyilkolt volna, szorencsének mondhatam magamat, hogy egy pár becsületes sebbel megmenthettem bőrömet. A fiu az erdségbe futott, hol hihetőleg valami éhes tigris nyálánk falatja lett.

Szobaleányom a leghivebben ápolit, s európai orvos gyógyított. Alig lábadoztam föl, midőn elindultam félbeszakasztott bussal fogatosítására.

„Nem mondhatok Moolé urról semmi rosszat sem, megjárja, a kézirást igen ügyesen utánozza, Detler ur azért adta ki neki az utat.“

Egy ilyen czélzás, egy Lonk-Hassalaortól, nem téveszthette el hatását. A nyomorultnak Batáviából is, mint egy izben Amsterdamból távoznia kellett, hiába mentegette magát. Így tettem jóvá gyöngöségemet, melytől már kétszer megláskoltam. Hatalmas tanulságot vehetsz innen Flóriánom, ne bocsáss meg soha, a ki egyszer megsért, tedd tönkre, mihelyt teheted, s azon igyekezz, hogy mentől messzebb legyen tőled.

Viszonyaim nem a legjobb lábón állottak. A betegség sokba került, a lovakkal való kereskedés is megakadt. Európából kevés pénz, e mellett egymásután megszámlálhatlan intő levél jött. — Sokkal büszkébb voltam, hogy sem az öreg urat megkérleljem, még egy levelet sem váltottam vele. Végre nagy nehezen rá tudtam magam venni egy levélírára, s hogy a búsze Hasselaar megijedjen, a kínai kereskedő ajánlatára erősen czélozattam. Ismertem az én emberemet. De mindemellett is sokáig kellett válaszra várakoznom.

Vakmerő fogadások által igyekeztem magamat a hinárból kirántani. Azonban több ízben tapasztaltam, hogy az ördög akkor fordít hátat, mikor legtöbb szükségünk van rá. Csak adósságom növekedett.

Elgondoltam a gondviselés bölös intézkedését, hogy a halál előtt több ajtót nyitott, s az, ki megunta ezt a nyomorult világot, a számos közül akármelyiket választhatja, mindenik élvezeti a csendes sötét éjszakába. S ha maga után oly erősen berántja az ajtót, hogy a közellevők megrettennek, soha se törődjék velők, érdemeltek is azok

A kerítések mellől kíváncsi nők bukkantak elő, jobbról és balról kinyitlak az ablakablák, én pedig vágtattam, mint valami üldözött lélek, míg nem az olvasókör épületénél megálltam. Mindenki üdvözölt, ilyen fogatot, ilyen kocsiást még sohasem láttak, sőt még a kövér Hamstra milliomas is, ki mindennek a javát válogatta ki, föltápaszkodott székből, s felém döcögött. A lovakat s kocsit egymásra nézték, míg én nyugodtan szüröcsögtem a szódavízre. Öt percz múlva lovat, kocsit s inasomat a milliomasnak négyezer forintért adtam el, természetesen, a mint mondani szoktam, csak baráti szívességből.

Másnap pénz, s a mellett külön váltó is érkezett Európából. Így megy az a világban. Az agyonlövésről többé szó sem lehetett.

Hogy e tekintetben példamat kövesd, nem merem ajánlani. Sokat beszélek el előttem, egyiket azért, hogy okosan cselekedjél, másikat azért, hogy azt elkerülni igyekezzél. Az ókor, ezt még a latin iskolában tanultam, helyeselte az öngyilkosságot, a kereszténység más nézetben van, s mi keresztények vagyunk. Te, hála gondos nevelésnek, so-

A cubai fölkelés.

A spanyol gyarmati kormányzat szegényteljes és kárhóztatásra méltó gazdálkodása Cuba szigeten már magok a kreolok között is oly sok rozsvért csinált, hogy a forradalom kitérése Spanyolországban szükségképen Cubán is hatalmasan fölbátorította az elszakadási párt reményeit. A mult év szeptemberének eseményei, melyek az anyaországban történtek, a gyarmatszigeten is nagy izgatottságot okoztak, de Lersundi főkapitány azonban megtette a szükséges óvó rendszabályokat és előkészületeket, hogy a sziget csatlakozását az anyaország fölkeléséhez megakadályozhassa s az elszakadási vágyakat, melyek mulhatatlanul nyilvánulni fognak, féken tarthassa. Lersundi annyira tudta vinni a dolgot, hogy II. Izabella királynő születésnapját, október 10-én, a szigeten még ünnepélyesen megülte. Hanem azt még sem tudta meggátolni, hogy egy előkelő cubaiakból alakult küldöttség október közepén Havannából el ne vitorlázzék a Madridban székelő ideiglenes kormányhoz.

A köztársaság kikiáltása Cuba szigeten.

finomabb modort. Szilárdul elhatároztam, s titkot senkinek sem sugtam meg: „ha holnap reggelig pénzem nincs: agyonlövőd magadat.“

De nem vártam ám összedugott kézzel, hogy sült galamb röpüljön számba.

„Talumi,“ parancsoltam indus inasomnak, „fogd be a két lovat a kétkerekű cabrioletbe, aztán az ezüstözött szerszám fényes legyen.“ Kedves Flóriánom, gyönyörű fogattal rendelkeztem. „Most hozz egy üveg champagnert az én számomra, s ugyanannyit önts a lovak szájába is.“ Mikor készen voltunk, lementem az udvarra, a kapunál Talumi várakozott, hogy egy adott jelle kinyissa azt. Fölpattantam az ülése, a bakra pedig nem annyira segítségül, mint inkább ékesség gyanánt egy csinos malajt ültettem. Balkezemben a gyeplőt tartottam, jobbjammal a neki hevült lovak közé cserdittem ostoromat. A lovak ágoskodtak, tajtékot turkáltak. Egy intésemre a kapu szárnya kitért, s én, kinek életére senki sem mert volna fogadni, mint forgószél rohantam ki a házból. Nemesak a velem szemközt jövek körültek ki, hanem meg azok is, kik jóval előttem mentek, félrevonultak.

hasem voltál oly körülmények közt, hogy erre még csak távolról is gondolj, s ha én nem leszek is melletted, ily kísérlettel szép vagyonod megőriz. Ha valami tévesztett vállalat folytán — mitől egyébiránt örökzedjél — vagyonod felét elvesztenéd is, ne essél kétségbe, s életedre ne törj, ez már csak azért is rozsvíz, mert ha egyszer végrehajtuk, nem lehet soha jóvá tenni.

Elsoroltam batáviai legnevezetesebb kalandjaimat, ki győzné mind elszámlálni! Itt rontottam el májamat is. De lakadalmad közel, még e fejezetet azonban be kell fejeznem, pedig más teendőm is volna, mi onnét fontosabb.

Száműzöttem nem soká tartott. Atyám, hihetőség azért, mert pénz dolgában nem igen szorultam rá, azt következett, hogy teljesen megjobbultam, vagy talán növekedő gyöngykedése ösztönzö, hogy elkövetett hibáját jóvá tegye, haza hívott, hogy elsőszülöttjét keblére szorítsa. Az engesztelő levél egyszermind azon hirt is közli, hogy Detler ur meghalt, Luiz kisasszony nagyon szomorú. Talán vigasztalóra van szüksége, gondoltam magamban.

(Vége köv.)

Ezek aztán hosszasan és kimerítőleg értekeztek a kormányval a sziget jövő sorsa felől. Több ízben és határozottan kimondották, hogy Cuba és kormányzata ugyanoly önállóságra és ugyanazon jogokra tart igényt, mint az anyaország. Hogy pedig a spanyol hivatalnokok mindent kizsákmányoló és rabló rendszerének, megvásárolhatóságának és megvesztegethetőségének, egy szóval hogy minden eddigi visszaéléseknek végre valahára véget vehessenek, elhatározták, hogy a sziget Spanyolországtól elszakadjon s vagy önálló köztársaságként álljon fenn ezentúl, vagy pedig az észak-amerikai Egyesült-Államokhoz csatlakozzék. Egyébiránt ama cubai szabadságbarátok száma, kik az utóbbi célra törekedtek, mióta az Egyesült-Államokban a rabszolgaságot eltörlékmindenesetre igen megapadhatott, mert a rabszolgaság megszüntetése egyszermind a sziget végromlását is maga után vonná. De természetesen Cubán is vannak elegenden, kiknek igen kevés vagy éppen semmi veszteni valójuk sincs, s a kik forradalom esetében még magoktól a rabszolgáktól is támogatást remélnek. A mikor tehát egy bizonyos

Carlos Manuel Cespedes Bayamo-ból, a sziget délkeleti szegletének egy kis városából, okt. 10-kén egy tüzes proklamációban a cubaiakat a Spanyolországtól való elszakadásra és a köztársaság kikiáltására fölszólította, a forró véru kreolok és a középosztály fiatalossága között elég rajongó akadt, kik a felkelési pártéhoz csatlakoztak és a lázadást az egész szigetre kiterjesztették.

Lersundi azonban ellemintézkedésekre gondolt s a felkelők ellen indult, noha őt a spanyol ideiglenes kormány november elején visszahívta s Dulce tábornokkal helyettesítette, ki azonban egészségi tekintetből csakis januárban utazott el Cubába. Lersundi bizonyosan azt remélte, hogy néhány sikeres csatával az egész mozgalmat elnyomhatja, mert jól tudta, hogy mit tart a kreolok vitézsége és lelkesedése felől. A felkelők egy része csakugyan meg is akarta magát adni a mult év utóján a föltétlen megkegyelmezés kikötése mellett, de minthogy Lersundi az amnestiát nem akarta kiterjeszteni a felkelés vezetőire is, a kapitulációból semmi sem lett és a lázadás szüntelenül növekedett. A forradalmi junta minden alkudozást visszautasított Lersundival s határozottan kijelentette, hogy a szigetet minden áron elszakítja Spanyolországtól.

Mikor aztán a felkelők egy ideiglenes köztársasági kormányt hevenyésztek, Dulce tábornok pedig megérkezése után meglehetősen határozottan viselte magát s tévovázó politikát követett, s

mikor végre a január 24-iki véres jelenetek Havannában a kedélyeket még inkább felizgatták — ekkor kiűtött a horzasztó polgárháború, mert egyfelől a fellázadt kerületekben a rabszolgák a felkelők zászlói alá futottak, másfelől pedig mind azoknak, a kiknek még valami veszteni valójuk volt s a kikre nézve a rabszolgaság megszüntetése egyértelmű volt a koldusbotra jutással, a Lersundi által alakított voluntariók sorai közé kellett lépniök. S míg a hazatért Lersundi ösztönzésére Spanyolországból rendes és önkéntes hadcsapatokat küldöttek erősítésül Cubába, hogy a sziget elszakadását az anyaországtól megakadályozzák, mely e gyönyörű gyarmatából, az „Antillák gyöngyéből“, évenként 30–60 millió dollárnyi jövedelmet húzott, addig az Egyesült-Államokban hasonlóan bizottmányok alakultak a forradalmár cubaiak segélyezésére. A szabadsapatokat, fegyvereket és

mindennemű hadi készleteket szüntelenül küldöztették fölkelő szomszédaiknak, úgy hogy e sajnos és elkeveredett háborúnak eredményei és kimeneteli iránt semmi kétség sem foroghat fenn többé.

A tengeralatti távirdek ugyan mindegyre azt hozzák Európába, hogy a cubai fölkelés közel van

sedés fogta el Cuba szines lakosságát, mikor a forradalmi junta a rabszolgaság eltörlését s a köztársaságot kikiáltotta. Mellékelt képnél éppen azt a pillanatot tünteti föl, mikor Bayamo közelében egy csoport forradalmi vezér a szineseknek a fölszabadulást proklamálta és a köztársaságot kikiáltotta. S. L.

Fiume jelen állapota.

A magyar orvosok és természetvizsgálók XIV. nagygyűlése tagjainak ajánlva, Fiume város költségén adott ki: „Fiume és környékének tájrajza.“ E munkából közöljük a fentirt czímű fejezetet, némi adalékkal a magyar kikötő város ismertetéséhez, s fumei képeinkhez szövegül.

Ős időkben a várost falak és futó árkok körvonalozták, s egy vár védelmezte, melynek nyomai még láthatók.

Nevét a századok folytában többször változtatta; eleinte volt Tersatica, azután Vitopolis, később Fanum S. Viti ad Flumen, s végre Fiume.

Fiume a hozzá tartozó területtel együtt körülbelül 16,000 lakóval bír; a város lakói olaszul beszélnek, ámbár a vidék alapjelleg

szláv.

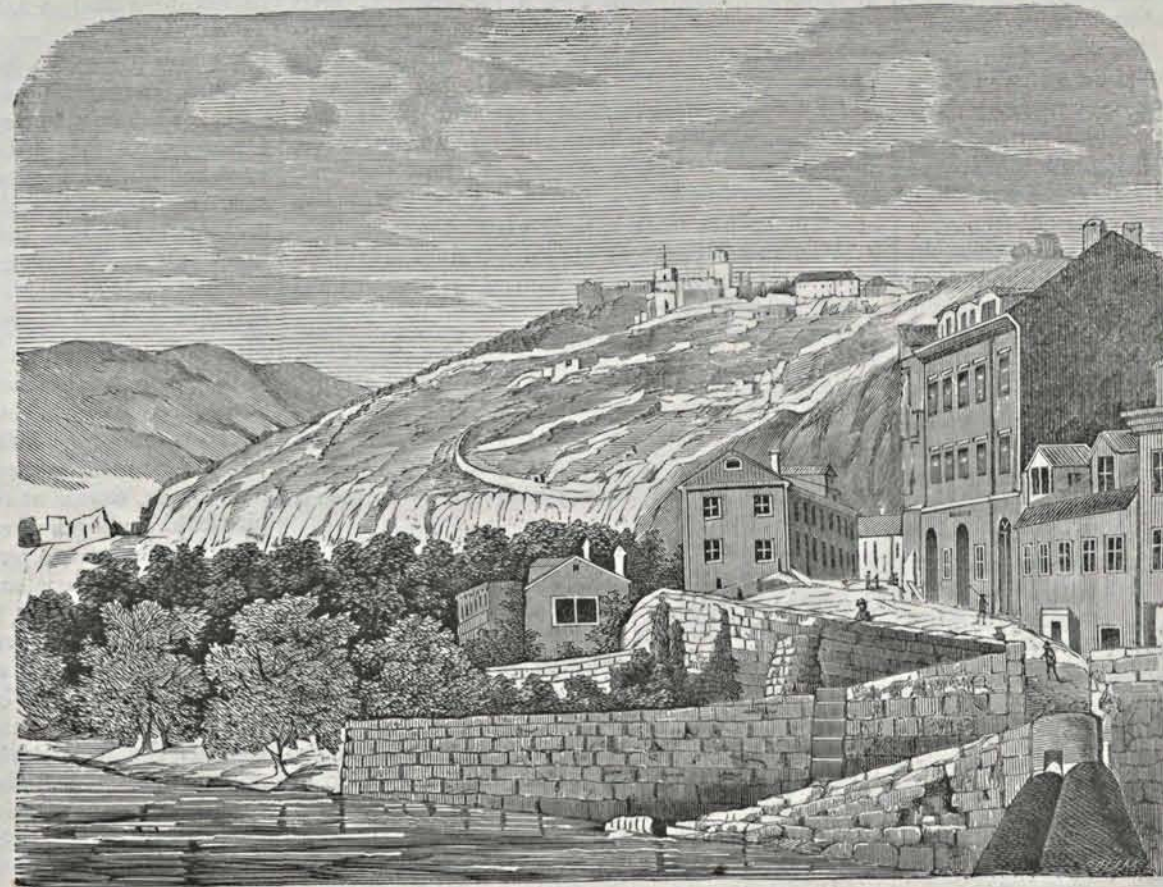
Fiume azelőtt egy cs. helytartónak (vicario imperiale), később egy magyar kormányzóknak volt székhelye; jelenleg a közigazgatás élén egy m. kir. biztos áll.

Egy jól rendezett városi tanács, egy kerületi törvényszék, a pénzügyi igazgatóság, kikötői és egészségügyi hivatalok képezik az első folyamodási bíróságokat; a posta- és távirde-hivatalok a lakosság igényeinek teljesen megfelelnek.

Vallásügyi tekintetben Fiume a zenggyegyházmezőre tartozik a zágrábi érsekség alatt. Egy káptalan, élén egy infulás apáttal, látja el a lelki pásztoroságot. A templomok között a székesegyház és Sz. Vitus temploma érdemelnek említést; az első a Wallace család bőkezűsége nagyobbitotta, utóbbit özvegy Jannhauserné nagylelkűsége emelte.

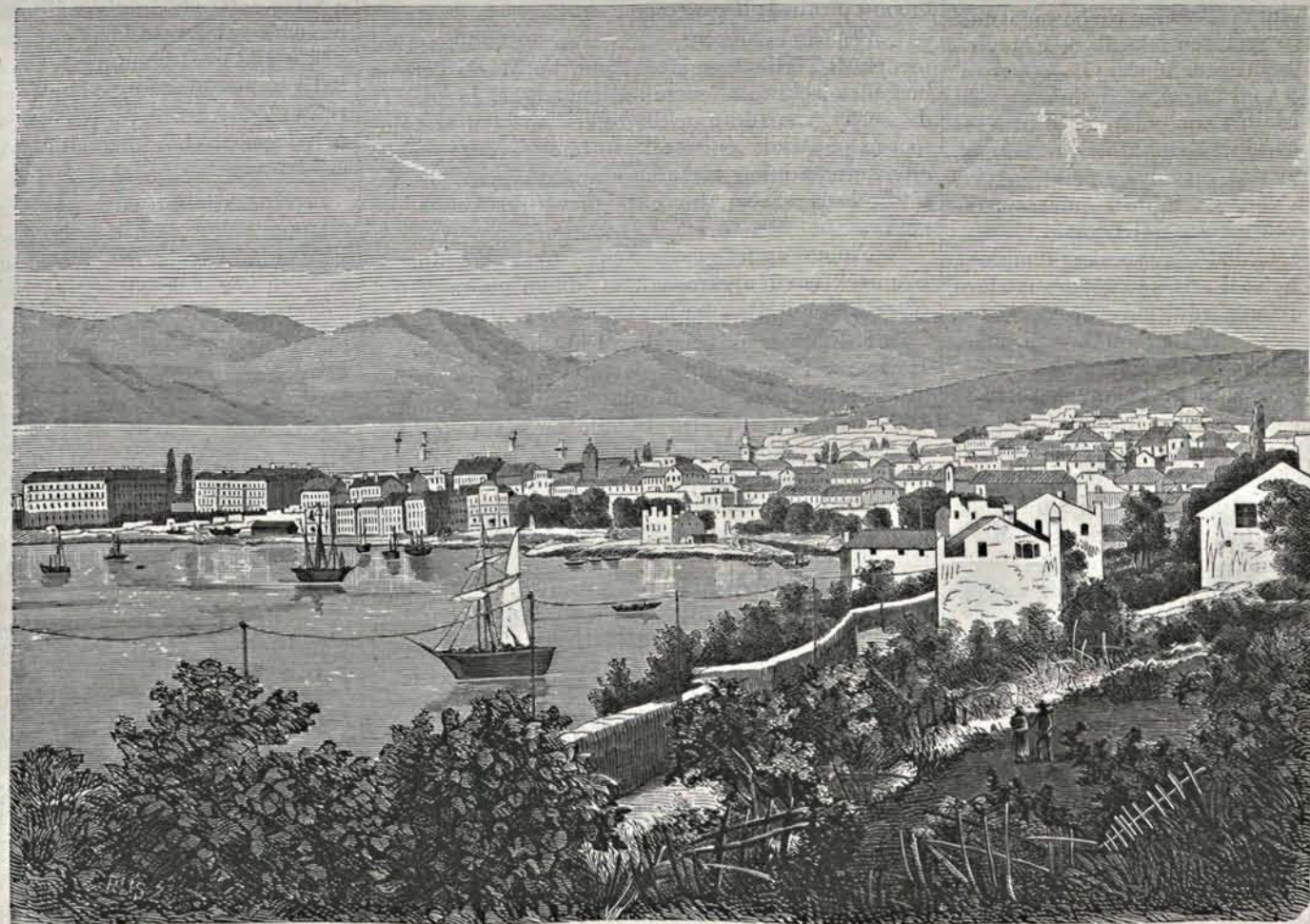
Mi a tanügyet illeti: van Fiumében egy kir. főgymnasium, melynek keletkező 1627-ben Jannhauser özvegyének érdeme, ki e célra a Jezusrendnek Castua, Vepriac és Moschenizze uradalmakat ajándékozta.

Ámbár a főgymnasium jelenleg királyi intézet, mely a város által is segélyeztetik: még sem felel meg a város és környéke igényeinek, mert a

Fiumei képek: Tersaktói vár.

végleges leveretéséhez, mindazáltal ez esemény, melynek mielőbbi bekövetkezését a spanyolok annyira ohajtják, még mindig várat magára. Az a lankadatlan kitartás és erély, melyet a cubai fölkelők véres függetlenségi harcukban kifejtettek, nem ok nélkül kelté fel az egész művelt világ csodálkozását. Férfiak és nők, vének és ifjak vetél-

Fiumei képek: A város látképe.

kednek egymással huzarvetetők és elszántságuk nyilvánításában. A cubait a vepardon is ugyanaz a bátorság és vitézség tünteti ki, mint a csataterén.

De nemcsak a fehérek, hanem a szines ben születettek is vitézül és hősiességgel viselik magokat a spanyol katonákkal szemben. Leirhatatlan lelke-

horvát tannyelv következtében — a tananyag és tanerők hiánya miatt — olyan ez intézet, mint egy külloni növény, mely a földön teteszi egyáltalán nem képes.

A község által a gymnasiumnak használatul átengedett könyvtár Benzeni patricius hagyománya, melyet tőle a város 1790-ben örökölt.

A tengerész-iskola kivételével minden egyéb tanintézet a község által tartatik fenn, s a megkívántató évenkénti 20,000 forint községi javakból állítatik elő.

A községi és főiskola, továbbá a vasárnapi és ipartanoda képezik a népesség nagy része számára az oktatás egyedüli forrását. Egy alreáltanoda az egyetlen intézet, melyre fiátlásukon korlátozva volna, ha a szerencsére az előnyösen kipróbált Conte Domini-féle collegium — felsőbb tengerészeti és kereskedelmi tekintetben — s a Wassitsch-és Fatour-féle nőintézetek nem gondoskodnának fiátlásuk magasabb kiképzéséről.

A katonai tengerész-akadémia, melynek telkét a város a kincstárnak ajándékozta, Fiume diszei közé tartozik.

Jótekyon intézetekből van Fiumében egy terjedelmes körház, egy kised-óvoda, dologház, lelenczház és szegények háza. Ezenkívül több mint 400 szegény segélyzetik évenként egy különösen e célra rendelt biztomány által körülbelül 10,000 forintra menő községi költség- és jótekyon adakozásokból.

Az érdeműs Adamich Lajos patricius által 1801-ben épített színház, mely 1600 nézőt fogadhat magába, érdemes a megnevezésre.

Egy olasz kaszinó, egy horvát olvasókör s egy német piknik-klub a művelt osztályok egyesülését eszközölik.

Régiséget Fiume keveset képes felmutatni. Egy régi római kapu, melyet sokan II. Claudius császár, Germanicus fia diadalívének tartanak, jó karban van. Léteznek egy régi római falnak maradványai is, mely egészen a Nanos hegyig húzódik, s nagy valószínűséggel védfal emeltetett a japidok ellen; némelyek azonban állítják, hogy ezen, Krajna felé 5 mérföldön végig húzóddó fal lépezo a határt a keleti és nyugati római birodalom között.

A Fiume közelében emelkedő Tersact hegyen van a Frangepánok régi vára, mely jelenleg a Nugent grófok temetkezési helyül szolgál.

Tersact váráról egy „természettvísztaló,” ki a most folyó nagygyűlés alkalmával látogatta meg, következőleg így:

„Szept. 5-én délután Tersact várba mentünk fel. A Karst egy kiszögélésen fekszik, a Fiumára völgye fölött, körülbelül ezer lépésnyi magasan. Négyezer lépés vezet fel hozzá, s minden négy-öt lépésór között ölnyi lejtős tér, mintegy pihenésül a kényelmetlen, sikos lépésekön kifáradó lábunk. A széles bekerített várhelyiségnek csak kis része tulajdonképen vár, s a többi kapuczinusoknak és magán embereknek szolgál lakásul.

A kapuval szemközt nagyoscska templom, melynek külseje és belső díszítése egészen modern ugyan, de emlékei érdekesek ránk magyarokra nézve. Baloldalon peldául két fekvő síremlék van márványból dombornál alakokkal, melyek az egyiknek férfit, a másiknek nőt ábrázolnak. Amanak körirata következő: „Hic jacet dñs Nicolaus de Franghapanibus Vgls (Veglia), Segne (Zengg) Modrusie comes. — A második e körirat: Hic jacet Helisabet Pethi consors spectabilis magnifici dñi Nicolai comitis de Franghapanibus Vegls, Segne, Modr comitis Z. Obiit XIII decembris anno M — — — „Az évszámokat a templom újépítésékor beépítették.

A mozaik föltár rúccsal körül van kerítve, a rácsos érc czimor és fölirat, s fölötté ócska czimerek. A föltár előtt fekvő síremlék vörös márványból hantreliefekkel. A templomban azonkívül is sok fekvő síremlék, többnyire egyházi embereké. Valamennyi emléket elkopott, azonban mindenon látszik, hogy művészeti becsük soha sem igen volt. Érdekes még itt a temérdek votiv kép, melyet vesztélyből kiszabadult, vagy hosszú utra menő hajósok, vagy azok családjai ajándékoztak a templomnak, vélszentjeik tiszteltére.

A templomudvartól néhány lépésnyire fekszik a vár, hajdan a Frangepánok, ma a gróf Nugent család tulajdona. Sajátságos vegyülete e helyiség az ódonnak az ujjal, az életnek a halállal. Az ember nem tudja, romnak tekintse-e, vagy átalakított épületnek; amarra nézve nagyon sok benne az újabb kori épület, ennek ellene mondanak a repkényhelt befutott falmaradványok. Leginkább nevezhetők az egészet épülő félben levő romutánzásnak, ha a birtokos család használatlanul nem hevertetné a

szobrokat, kipótolatlanul nem hagyná a hiányokat és szomorú emlék vesztetőségen az egészet, s ezekkel be nem bizonyítaná, hogy nincs itt egyéb baj, minthogy hanyagság a gázda.

A vár nyugoti oldalán egy torony áll a szirtnek Fiumara völgy fölébe kiszögélő részén. Rá gyöngye főnek veszelves a fölmenet, mert lépcsői karozat nélkül, mélység fölött folynak körül, de a ki fölment, nem bánja meg a fáradságot, mert az oroztat rései közül gyönyörű kilátás van köröskörül. E torony falában egy gróf Nugent sírja van minden legkisebb dísz nélkül, távolabb egy elzárt terem szobrokkal, melyeket állítólag Herculanumból hoztak ide, a kettő között lépcsőzet helye, melyen hajdan egész a völgyig le lehetett menni, most szomorun tátongó mélység. Az egész inkább boros pinezések látszik, mint várörtnök.

Tersact várának az idő szerint nincs más szépsége, mint gyönyörű tamarisusai, gazdag rozmarinjai, babériái és tujái.

— A virány, úgy mint a középtengeri virány, átmenetet képez az északított a délhez.

A föld kopársága miatt a termények nem elégségesek a népség eltartására, a szőlő azonban több helyen jól tenyészik s a dragai és cortenai bor keresettek.

A Quarnero halakban igen gazdag. Eltekintve attól, hogy a lakosságot majdnem kizárólag a Quarnero táplálja, a fumei halász kiterjedt kereskedést üz beszózt a máséket eltartott halakkal; különösen keresik a Nephrops norvegicus (Scampi) nevű rákot, mely különben csak Norvégiában fordul elő.

Korábbi időkben Fiume kereskedése kizárólag Krajnára és Oszlországra terjedt; a 17. század végéig önálló konzulokat tartott Fiume Ancona, Civitavecchia, Messina-és Manfredoniában.

A dicső emlékü VI. Károly császár volt az, ki Fiume s a tengeremlék történetébe bátran belenyult s azt új életre serkentette. A passarovici béke után a törökökkel előnyös kereskedelmi szerződést kötött s megnyitotta előttünk a szabad hajózást keletre.

Ó alapította a keleti társulatot a kizárólagos kereskedés szabadalmával Levante-és Portugálba, Fiumét szabad kikötőnek nyilvánította, a Karolina-utat és Porto-Ré kikötőjét építette, — egy holland társulatot Fiumébe hívott, ezukorfinomított gyár felállítására, — s végre mindazon kereskedőknek, kik Fiumében telepednek, az osztrák lobogó oltalmát biztosította.

1768-ik évben 82 görög nem egyesült család menekült Török-Bosniából Fiumébe. Mária Terézia megadta nekik az osztrák állampolgári jogot. II. Jozsef ingyen adott nekik telket, melyen templomot és paplakot építettek, — megengedte nekik egy kereskedelmi társulat alapítását 200,000 ft. tőkével és szabadalmazott törvényüket adott nekik.

Fiume ezen gyarmatnak sokat köszön. A Fiumara nevű újárósnak majdnem egész keleti részét ők építették be házakkal.

I. Ferenc császár alatt 1800-ban építették a Lujza-ut. Ezen pompás és egyszerű, 17 német mérföld hosszúságú építmény kivételé a kormány 1800-ban egy utépítő társulatra bízta, 50 évi vámszedés szabadalmával, mely azonban már 1820-ban 70 évi őszartamra hosszabbított meg, s az uthoz tartozó bizonyos tárgyak megváltási összegének biztosításával a szabadalom kitételével (1870. febr. 14.).

VI. Károly, Mária Terézia és I. Ferenc főnevelésének sikerült partjánkon élénk kivitel kereskedést létrehozni; tüzi-és épületfa, deszka, lész és hordódonga, — írókönyvesek (strazza), dohány, repce és gabona a legnagyobb kelendőségnek örvendtek, míg ellenben gyarmat-árak, fűszerek, olaj és déli gyümölcsök képeztek a beviteli kereskedést Horvátországba, Slavóniába, a temesi bánóságba, s Magyarországra, Szerbia és Dumaféjedelemség alföldjeire. Azonban a vaspálya által, melyet Triest nyitott, s a szieszke-zágrábi-steinbrücki mellékvonal megnyitása által ki-és beviteli kereskedésünk teljesen tönkre ment s mi eljutottunk erőfeszítésünk megbénulásának, időszakához, midőn senyvedésünkbl való menekvés nincs már remény, hacsak a nemeslelkű magyar nemzet nem nyújtja gyorsan fölemelő segédkezést.

Fiume előszeretettel és ügyességgel adta magát a hajóépítésre; hajógyárjai néhány év alatt oly lendületet nyertek, mely nem fél az összehasonlítástól, s több száz munkás családnak nyújt folytonos és jelentékeny keresetet. Fiume

évenként mintegy harmincz vitorlás hajót szolgáltat, bir 149 ily hajóval, míg Triest csak 129-et nevez tulajdonának.

Szép nagy kikötője, melynek építését István főherceg nádor 1847-ben kezdette meg, s melyre az utolsó években erőket fordított a központi tengeri hatóság, sajnos! üresen áll, s a fumei türelmetlenül várja a pillanatot, midőn a Dunának összekötése által az Adriával a szép kép megnyeri az elődiszítmenyt, — miután most még a parti hajós sem használja, ki biztos menedéket talál az előnyös fekvésű fumei csatornában.

1863-ban a kereskedelmi kamara elnökének, Cosulich kázmér urnak és Verzenasi Ferenc kereskedő urnak tanácsára vizontbiztosító társaság alapított fumei hajók számára, s 6 millió értéket meghaladó hajók biztosítottak; ez oly lépés volt, mely bennünket a triesti monopolisták-tól megszabadított, s Fiume s tengeremléke számára 300,000 ft. nyreményt szolgáltat.

Fiume a Recina folyóban 4000 léreju viz-erőnek van birtokában, mely kedvezőtlen viszonyok miatt eddig keveset használtotok; dea máris létező ipartelepek életképességét bizonyítják.

Az itteni papirgyár, Európa leghiresőbbjeinek egyike, évenként több mint 30,000 mázsa papírt küld a világpiacra.

A stabilimento technico a legtekélyesebb gépeket szolgáltatja, melyek becsé a lissai csatában kiállta a próbát.

A zakajli nagy őrmalomban, mely nagy tőkével angol és amerikai mód szerint a víz- és gőzérő felhasználásával van berendezve, évenként több mint 800,000 mérő búzát fröhlhet meg, s készítményeit Levante-és Brazíliába, sőt Alexandrián keresztül egészen Indiába küldi.

A vegytani készítmények terjedelmes gyára Krajnát, Karinthiát, Styriát, Lombardiát és Velenczét látja el keresett készítményeivel. A timárok nagy mennyiségű nyers bőrt kapnak s mint oserzettet küldik szét. Ezekben kívül említenők még: az általánosan keresett vitorlavázon, mely egyiptomi gyapotból készítenek; — az adriai tenger minden kikötőjét készítményekkel ellátó kötélverdek, — s végre a nagy kincstári dohánygyár.

Mindezek pedig díszére szolgálnak Fiume-és Magyarországnak.

Es mégis dacára annak, hogy az iparélet több mint 3000 embert foglalkoztat naponként, a munkás fumeinak Afrikába kell vándorolnia, hogy a Suez-csatorna ásatásánál keresse meg a maga és családja számára a kenyeret, mert Fiume, Triestnek e 100 éves hamupipőkéje, azt neki nem nyújthatja mindaddig, míg a Dunának észszeri összekötése az Adriával a szabad versenyben és nem privilegiumokban biztosítja a kereskedés megerősödését.

Ezen rövidre vont adatokat Fiume és vidéke állapota fölött azon hozzáadással járjuk be, hogy Fiume látogatója nem fogja meg banni, ha alkalomlag a környék következő helyeit meglátogatja:

Egy sajkába szállva Fiumétől fél órányira találja Masčuncicát, Európa vezető lozóintézetének egyik legkitünőbbikét. Nem messze ettől fekszik Porto-Ré, a királykikötő, egy jó karban levő Zrinyi-várral. Porto-Ré mellett látja Buecari öblét, a régi római Volecrát. Néhány óra alatt Zenggenben van, a hírhedt Uskoka-fészekben. — Egy órára Fiumétől a Lujza-ut mellett terül el a grobniki mező, melyen állítólag IV. Béla alatt a hírs 1242-ik évi csata vívatott, s a tatárok megsemmisítették.

Istria felé fekszik Castua, ó-görög város, egy római vízvezetéssel. A város még ma is fallal van körülveve.

A tengerparton van Abbazia, a Scarpa lovak birtoka, Ausztria Nizzája.

Végre megérdemli a fáradságot a Monte Maggiore hegyet — 4414 láb magassággal a tenger színe fölött — megmászni, melyről a Quarnerót, Dalmátiát, Istriát, sőt a velencei Márktornyot is láthatni.

A magyar földhitelintézet.

„Nem kevés bölcsesség kell ahhoz — ugyanmond Rousseau, — hogy épen a hozzávaló legközelebb levő tárgyakat felismerjük.” Valóban az élet velünk is sokszor igazolta a nagy philosoph e mondatát. Hány oly jeles kincsek van hazánk birtokában, melynek becsét idegenek ismerték fel?

Llyformán vagyunk azon intézetek listáján, melynek czime áll ott fent e sorok előtt. Hazánkban a legújabb politikai átalakulással az anyagi viszonyok

is hirtelen oly fordulatot vettek, hogy napjainkban a tőke és hitel kérdése az országra nézve sokkal inkább életfontosságú, mint valaha volt; s kivált a mezőgazdára nézve áll ez, kinek elegendő tőke nélkül a legjobb földön is kötvék kezei. Ez épen hazánkban igen érezhető bajon segítőni volt célja a földhitelintézetnek, s bár nem mulasztották el az illotok, nyilvánosságra hozni ennek szerkesztését, mégis — isten tudja, miként, — tapasztalásból mondhatjuk, hazánk több vidékein ép azoknak van orrló legkevesebb tudomásuk, kiket legjobban érdekelhet, sőt talán kevés avatottak kivételével, nem bírnak sejtelmével sem azon kincsek, mely hazánk mezőgazdaságra nézve a magyar földhitelintézetben rejlik.

Az hisszük tehát, kettős érdekű lesz olvasóink előtt, midőn az e lapok hátsaján is már többször említett nagyérdemű Ditz most magyar fordításban teljesen megjelent munkájának: „A magyar mezőgazdaság”-nak ismertetésül, belőle épen azon részt adjuk, melyben e külföldi író az európai irodalomban a magyar földhitelintézetet mutatja be:

Korszakot alkotó fontosságú volt a magyar földhitelre nézve a magyar földhitelintézet, mely 1863 májusodik felén lépett hatályba. Az ország 209 nével, vagyonnal egyaránt kitünő földbirtokosa egyesült s tett részint kész pénz-, részint kötvényekben 1.667,000 frnyi alapíték össze az intézet fölállítására. Ez alapoton épült a földhitelintézet, de nem mint alapítónak nyereséget hajtandó részvény-vállalat, hanem mint hazafias intézet, melynek egyedüli célja segítőni a kölcsönt annvira szükségül hazán. Az alapítók alapítványi betéteiktől ötös kamatnál nem kapnak többet. Ez a magyarországi viszonyok mellett, melyek folytán 8-as, 12-és kamatra emberséggel helyezhető el a tőkét, merőben áldozat.

A magyar földhitelintézet bizonynyal egyedüli a maga nemében s pedig nem csupán önzetlensége — hanem sajátosság szerkezetével fogva is, mely szerint közepet foglal el hitelbank és hitelkezelő közt, mindkét intézet előnyeit össze tudván kapcsolni.

A hitelkeresők-alkotta hiteligyletekben lehetőleg a hitelkeresők érdekeire van tekintet; bankoknál ellenben, melyek, ha nem pusztán nyereség kedvéért léteztetik is, de legalább magas osztalékokbeli jövedelmet résznek ezalba, főző figyelem a részvényekre fordították, a kölcsönzorgalmazó ország csak melleleg vétetvén számba.

A magyar földhitelintézet e tekintetben igazán oly intézetnek mutatkozik, mely csak az ország javát tűzte ki célul. Osztalékról nemcsak hogy lemondtak az alapítók, hanem a záloglevelek névszerinti kamatában alacsonyabb kamatlábbal érik be készpénzi betéteikből; alapítványi járulékaik ötös kamatnál sohasem hajtának többet, míg a záloglevelek szától 5¹/₂-et, mi mostani árfolyamuk mellett 6.4 százaléku valóságos kamatlábnak felel meg. Az intézet tisztí személyzete részleltéket nem kap, felügyelő biztományja nem díjaztatik. Tehát mindazon előnyök, melyeket közönséges részvénybank részvényesinek juttatna, vagy igazgatására fordítva, itt az intézeti s végül az ország kölcsönkereső népessége javára válnak.

Azon kamaton kívül, melylyel az intézet a záloglevél-tulajdonosoknak maga is tartozik, a kölcsönvételről kezelési és igazgatási költségek fejében mindössze 4¹/₂ százaléknyi járulékot követel.

A mit e 4-ed százalékból kezelési s igazgatási kiadásokra nem kell fordítani, a tartalékalapnak válik javára. Ebbe, melynek az intézet különös figyelmet szentel, ezenkívül még a következő összegek folynak: 1) a kölcsönvétel „jótállási földözete”, mely 1 százaléknyi s kölcsön felvételekor fizetetik. Ez az intézetnél letéteménykép marad a tartozás teljes letörlesztése után — ha ugyan vesztések kárpótlására nem fordítottak — az adósok egyszerű kamataival együtt visszaterítetik, de a kamatok kamatai az intézet tartalékalapjába folynak. 2) A lejárt ideje előtt letett kamatok s törlesztési részletek százaléka. Az intézet adása ugyanis kamat és törlesztési illetéket felvív részletekben előre köteles fizetni, míg a záloglevél-tulajdonos értékpapírjától eső kamatait csak a fél év elmulta után kapja meg. 3) Lejárt záloglevelek és kamatszámjegy jövedelme. 4) Közszokásu elmarasztalások, haladékkamatok stb.

Kölcsönök a lekötött birtok becsértékének legfőbb első tiszta felvív nyittatnak. A földbirtok becsértéke azonban (az 1850. március 4-ikén behozott ideiglenes földadóvallomány szerint) ugyan meghatározva, hogy a becsélés mögötte áll a valódi értékek. E vallományban foglalt tiszta jövedelem 16-szorosa szolgál zsinórmentékül. De

az intézet — saját becsölőjével — külön becslést is eszközölthet. A közönséges jelzálogi kölcsönök évenként 1¹/₂-al törlesztetnek. Ezekon kívül rövid idejű, 10—5 év alatt törleszthető kölcsönököt is nyújt az intézet, ha a kölcsönzorgalmazó jószágát buruházi, forgó tőkét pedig gyarapítani szándékszik. Ilyetén hatos százalékkal kamatoztatható u. n. *jövedékgjegyek* kölcsönöknél, 5 évi törlesztési idő mellett az intézet szabályai szerint kitudott becsérték 15 százaléknig, 10 évi törlesztés mellett a birtok egy negyedrésznyi értékéig nyittatnak kölcsönök.

A záloglevelek, melyeket az intézet kibocsát, adójukat lo nem vonván, évenként 5¹/₂ százalékos kamatot hajtának. Vannak 100—500 s 1000 forintokos. Ezek 34¹/₂ osztendő lefolyása alatt évenként kétszeri nyilvános kisorsolás után egymás után s pedig teljes névszerinti értékükben beváltatnak. A jövedékgjegyek kisorsolás alá nem esnek. Az 5 évre szólók közül évenként az ötödik, a 10 évre szólók közül a tizedik vétetik vissza; valamennyi 6-os kamatot hajt s 1000 forintos.

A záloglevelek biztosítását illetőleg megtörtént minden, a mi lehet. Először is az intézet a jelzálog lekötött birtok becsértéke első felére szorítván kölcsönöt, ez által kárvallás ellen lehetőleg biztosítatik. A kölcsönök csak a felügyelő-biztományi küldöttek többsége beleegyezésével engedélyezhetők, a felügyelőbiztomány pedig maga van leginkább érdekelve az üzlet szilárdhitelisége s a kölcsön jó elhelyezése tekintetében, az intézet vesztéseivel végül öt sújtván.

A mi a késédelmes s tohetetlen adósok elleni bírói eljárásról, az intézetnek kiváltsága van adósa ellen sommás szóbeli eljárás után akár a pesti váltótörvényszék, (mint az 1848: 14 t. cz. 6 §-a által kitűzött bíróság) akár más az intézet részéről szabadon választhatandó bíróság előtt keresetet indítani s e bíróságokkal adósa ingó vagy ingatlan vagyona zárlatát foganatba vétetni. De ha csakugyan hiányok állnának be, először tartalék alapjával, aztán az országos pénzalapból tett, félmilliónyi adományozás folytán 2.177,000 fr rugó alapítókéjével fogad kezességét. Ha végre mind e pénzerő kimerítették, *Közös biztosíték az intézet valamennyi adósának birtoka* s a hitelező, tehát az értékpapir tulajdonosa, fel van jogosítva követelését az intézetnek jelzálog lekötött birtokok közül tetszés szerint akármelyikből lefoglalás eszközöltetése által megteríteni.

Epen az az eredeti, miben a magyar földhitelintézet a hitelbanknál előbb áll, hogy az alapítók közül egyuttal a kölcsönnyerők is *részvényesek* az intézetnek, kik gázdalkodása fölött döntenek s vezetést szemmel tartják. E szerint az egész intézet azon fog iparkodni, hogy mindenek fölött az adós érdekeiben működjék, tehát igazán a záloglevél-tulajdonos érdekeiben. A ki legalább 1000 forintig szóló kölcsönt kaphat, ennek fölvetőle folytán a hitelnyitás tartamáj a földhitelintézet résztvevője lesz. E résztvevők követeit küldenek a közgyűlésekre, az alapítókkal együtt választják az intézet tisztviselőit, a felügyelő-biztomány egy részét képezik, az egyes kerületekben biztományokat neveznek ki, hogy becslések, elkobzások, végrehajtások alkalmánál a kizsantandó utasítások értelmében képviseljük s folyton szem előtt tartásuk az egyesület érdekeit. Minden egyesületi tag — kölcsönvevő — köteles ily küldetést elvállalni.

A résztvevők azonban egy még nagyobb kötelezettséggel terhelték magukat az által, hogy az intézet záloglevelek- s jövedékgjegyekbeli tartozásai biztonságáért együttesen állnak jót. Ha tehát a résztvevő egy pontosan teljesíti is minden kötelezettségét a kamatait s törlesztési részletét hiánytalanul s idejében fizeti is, mégis — a mint látók — szabad a záloglevél-tulajdonosnak, ha közvetlen az intézetől nem kaphatja meg kielégítést, valamelyik résztvevő vagyona lefoglalása után — a mennyire t. i. az intézetnek el van jogosítva — emelnie jogát érvényre. Magától értetik, hogy a megzaklatott tag kártérítést igényelhet az intézetől. Ez esetek egyébiránt csak az elméleti lehetőségek közé tartoznak, a valóságban lehetetlenek. Kölcsönök megszavazásakor igen nagy az ovatosság, az intézet nyeresége egészen a tartalék-alapba foly, mely ennél fogva csakhamar tetemes tőkévé fog öregülni s roppant csapásnak, milyentől nem tarthatni, kellene az országot látogatni, csak akkor emésztetnék fel talán az alapítóké. Aztán ép a tagoknak van kezükben ugy a közgyűléseken, mint a felügyelőbiztományban érdekeiket érvényre juttatniok. Lehető nagy nyereség mellett nagy veszélylyel járó vállalatokat megakadályozhatnak s meg is fognak akadályozni, mert a nyereségből a résztvevőre csak másodlagos

haszon háramlik s csak annyiban, hogy a tartalék-alap szaporodván, leveheti az intézet adósa válláról a kezelési s igazgatási költségek (1¹/₂%) viselését, végső esetben azonban az intézet vesztéséből egyenesen kárt vallhatna a résztvevő.

A mi a 209 lelkes kezdeményező-alapítványait illeti: egy alapító járuléka legalább is 5000 frnyi, mely összegből 10 százaléka kész pénzben azonnal lefizteték. A hátralévő 90 százalékat az alapítók 9 db egyenértékű kötvény letéteményezésével földözték, melyek lát után 14 nap alatt fizetendők, ha a felügyelő-biztomány a további fizetést szükségesnek tartja. E kötvényeket vagy harmadik kezessége biztosítja vagy kiállítójuk jószágaira vannak bekebelezve vagy megfelelő értékpapírok letéteményezése földözi. A tartalék-alap fél milliónyi készpénzgy gyarapodván, a további szaporulatból 25 százalékal mindenekelőtt az alapítók részéről mindjárt kezdetben letett 10 százalékon felül netán szükségessé vált befizetések térítetnek vissza; de ha e 10 százalékon felül kész pénzben mi sem fizetett be, akkor a szaporulat emellett negyede a tartalék-alapba foly s ennek külön osztályát képezi. Ez osztály 100,000 forintnál többre szaporodván, 100,000 frt a közös tartalék-alaphoz csatolatik, ezenfelül pedig minden egyes alapítónak tíz százalékos kötvény adatik vissza mindaddig, míg minden kötvény meg nem térített. Az első kész-pénzbeli 10 százalékos járadék azonban mindvégig a tartalék-alapban marad; az alapító e szerint szakadatlanul összekötetésben áll az intézettel.

Kettős ok bírta, az egyetlenegy magyar földhitelintézet szerkesztését egy és más pontjában tiszteosabban leírni. Először eredetisége. Tudunkra ez intézet egyetlen a maga nemében: hitelytel, mely a kölcsönkeresők javára van alapítva s mégis kereskedő betéteményezőkké bír; részvénybank, mely osztalékról, tehát épen arról lemond, mi minden más esetben fellátásba indító oka. E tekintetben bizonyára egyetlen is marad a maga nemében, mert annyi áldozatkész hazafias ritkán találkozik, hogy általa zónation, nagy hitelintézet állíthatassék. Mindazáltal a magyar földhitelintézet kijelöli a módot, mely szerint megváltoztatván a megváltoztatandókat, hitelintézetek nyereségével és saját vállalatának risicójával nem szükség egy néhány szerencsés részvényest halmozni el, kik elég ügyesek kizsebelni az országot; vagy egy-néhány szerencsétlent, kiken ügytelenségük annál melyebb sebetek üt. Megtanulhatjuk ez intézetől, hogy nyereség és kockázatosság egyaránt nagyobb körre szándó, s ha egylettogy ezenkívül az igazgatásban részt vehetnek, mint a nevezett intézetnél s tisztán hiteligyleteknél — annyi fényes vállalatra ugyan nem igen van kilátás, de annál több szilárdhitelre. Hitelegyleti részvényest ugyanis csak közvetve csábit a bekövetkező nyereség, megeshető vesztésig azonban közvetlenül sújtja s ezért lesz a szilárdhiteli kezelés mellett.

Másodszor be akartuk bizonyítani e rövid vázlatlalt, hogy a roz hírvé-ny Magyarországon többet tettek az intézeti hitelezők biztosítására, mint Nyugat-Európában szokás tenni.

A czukor története.

Azon általánosán elterjedt nézet, hogy a czukor csak nyálankáság, — az újabb időkben más tekinteteknek engedett helyet. Ma már egy hasznos életkellék gyanánt tekintetik. De az ember nem könnyen vetkőzik ki régi nézeteiből, semmi sem történik kisebb-nagyob haroz nélkül; így a czukor-kérdés is sok perpatvarra szolgáltatott okot. Abban, természetesen, mindnyájan megegyoztek, hogy a czukor mindenek között legedesebb; a hang, melylyel róla szóltak, a czukor tulajdonságainak képes értelemben vett használata minden nyelven nyelven, bizonyossággal szolgál a népek rokonszenvének kimutatására a természet ez adományát iránt. S mégis azon kérdés ismétlését halljuk akár hány-szor: vajjon a czukor ártalmas vagy hasznos-e az emberi testre? E tekintetben a vélemények sokszor homlokegyenest ellenkeztek. Ennek megoldásával nem levén szándékunk foglalkozni, csak azt jegyzem meg, hogy erre általános feleletet adni, nem oly könnyű dolog.

A tudósok e tárgyban folyt vitája a czukor nyugodt használatát nem zavarta meg: sőt be lehet bizonyítani, hogy használata napról napra felülnően nő, ugy hogy elmondhatjuk, miszerint napjainkban a czukor a legelterjedtebb életszükséglete közé tartozik.

Több millió mázsa fogyasztatik évenként, s nemcsak azon számtalan delicat-étkre, melyek

kel a dúsak asztalai vannak rakva, és hivatják az ételték étvágyát újból felizgatni; ezer meg ezer hajó hasítja keresztül a világtengert, a népek millióit ezen előnyös édességgel folytonosan ellátja, és millió ember talál napi foglalkozást, s ez által élelmet a növény ültetése s művelésével, mely az emberiségnek a cukrot termi. Ehez járul az adó, melylyel ezen termék kereskedése az állam bevételének tökéjéhez járul. Például 1864-ben Nagy-Britanniának 35 millió tallért; Franciaországnak 17 $\frac{1}{2}$ millió és a német-vámegységnek 11 millió tallért jövedelmezett.

Bátran állhatjuk tehát, hogy a cukorkortermelésnek nagy befolyása van az emberi nem jólétére, s talán a gyapot kivételével semmiből sincs oly általános haszon az egész növény-világ termelését tekintve is. De ez nem volt mindig így.

Hogy az embernek gyönyűre telik az édesben az már a régebbi időkben el volt ismerve. Hajdanta azonban a méznek kelle a cukrot helyettesíteni. Általános hiedelem, hogy legelőször Nagy-Sándor katonái lettek ismeretesek a cukorkorral, és hazájában Kelet-Indiában. Sokan állítják, hogy ez nem lett volna az általunk ismert cukor, hanem bizonyos édes nedv, mely a bambus-nád büttyeiben gyűl össze. De már egy régi indus-köteményben, az úgynevezett „Ramaján”-ban van említés téve a nád-cukorról és a cukorsüteményekről. Azonban alig hihető, hogy már oly korán képesek lettek volna az indusok a cukrot kristályolni s valószínűbb, hogy az említett édes nedvet meggyűjtve, annyira sűrítették, hogy az hasonló lett a mézhez.

A görögök és rómaiak már jól ismerték a cukrot; e felől meggyőzőnek Dioskorides leírásai, melyek a Krisztus előtti század közepéről vannak kelteve. Hasonlóan Plinius írómányai. A chinaiak már 2000 évvel előbb készítették cukrot, mint az európaiak s nagy mennyiséget vittek Kelet-Indiába, honnan a nyugati országokba terjedt el, a hol azonban csak nagyon ritkán s igen költségesen volt megszerezhető, s csak orvosául s némely gyümölcsfajok megédesítésére használtott.

A cukornád legbuzgóbb terjesztőiv a saraócnok lettek, azok, kiket a keresztényiség halális ellenségeinek neveztek. És mégis századokon át valának a mivelődés előmozdítói és eszközei; évszázadok óta kezükben levén a kelet-indiai kereskedés: a mivelődés gyümölcsösére használták fel azt, mindenütt, hol győztes tanyájukat felülték, terjesztvén az ismereteket, szélesbítvén azoknak körét. Így jött általuk a cukor-nád Síríába, Egyiptomba és Cyprus szigetekre, így és innen Siciiliába és Spanyolországba. Alexandria volt a levantai cukor főpiacára; innen hozták a 9 és 10-ik században velencei kereskedelmi hajók Európába s a cukorfőzés Velenczének egyik legdúsabb kereskedelmi forrása lett. Az első vállalkozónak fáradsága, — ki ily gyárt állított, — állítólag 100,000 arannyal lón megjutalmazva.

Hogy mily nagy mértékben tölték az arabok a cukorgyártást: bizonyítja többek közt azon adat, hogy Mostadi kalifának lakodalmán 800 mázsa cukor fogyasztott el. Azonban jóllehet ily nagy volt Indiában a termelés, mindez Európára csekély befolyást gyakorolt. Itt még a cukor a ritkább és drágább éledelethez tartozék.

Nagyobb lendületet csak a keresztos hadjáratok alkalmával nyert Midón a keresztosok Síríán keresztül haladtak, a cukornáddal, mely különösen Tripolis környékén tenyésztet, megismerkedtek, s nedvének kiszívásában nagy örömeiket lelték; a különféle ürügyök alatt a hitelentől elszedett cukor-nádat és cukrot tévőre rakták s magukkal vitték. Tripolis környékén tanulták el a keresztosok a cukorgyártást is, s ez az első alkalom, midőn a cukor előállításánál a tűz szereplése is föllelítottik.

Nagy befolyással volt a cukor elterjedésére azon körülmény, hogy a keresztosok Arkhás megszállása alkalmával egyedül a cukor-nád mentette meg az éhhaláltól. Az innen visszatért keresztosok kezdték a cukornádat ültetni Sicziliában és tenyésztése nem sokára oly lendületet nyert, hogy a velenceiek, kik a nyugati tartományokat látták el a cukorral, — már nem Indiából, hanem innen szállították. (Innen a cukor némely elnevezése is: pl. sacharum candiense, kanadai cukor; sacharum maltense stb.)

Déli Franciaországban 1549-ben ültettek először cukrot, de sikertelenül, nem lévén képes a hideggel dacolni. Ennek következtében Franciaországban a cukor még IV-dik Henrik korában is igen ritka valami volt, s sokáig divott a következő közmondás Franciaországban: „mi

lenno egy gyógyszerészből ezukor nélkül,“ — egyszerűs mind bizonyossággal annak, hogy mily magas valamit helyeztek a cukor fogalmához.

Befőttek készítéséhez először Olaszországban használtott a cukor, s a befőtt nem sokára oly érdekeltséget keltett, hogy egyáltalán a legkeresettebb nyálaksgökök közé tartozott.

Európa többi országaiban szintén a 14-dik században látjuk használatba vételét. Említés tétetik egy svéd tanácsos toráról, mely alkalommal négy font cukor fogyasztott el. — Vasa-Gusztáv király, ki 1523—1560-ig uralkodott, leánya Katharinának irt levelében, ennek betegsége a cukor mértékletlen használatának tulajdonítja. — Németországban még sokáig az ösöktől öröklött szokás volt divatban, t. i. az ételket mézzel édesíteni; mégis voltak elegend, kik a cukorban szeretlen pazarlást ütköz. Így pl. egy, Albrecht bremái érseknél tartott lakomán 1376-ban pánzólos férfi alak volt felállítva cukor-süteményből. Egy Ulmban 1495-ben megtartott hushagyókédd leírásában 2 schilling áru cukor elfogyasztásáról van említés téve. Egy régebbi a 13-dik századból kelt szakács-könyvben pedig egy fél mázsa cukor rendeltek bizonyos süteményhez. Midőn Ferdinánd 1546-ban Mercontheimban halt, 37 font cukor fogyasztatott el.

A 16-ik század második felében a cukor már oly általános lett, hogy még koros emberek is hordották magukkal, mint napjainkban a portobákok, s abból egymást után-utóféln kinalgatták. Ez alatt azonban a cukor-nád termelése is folyvást terjedt. A portugall Henrich, a kanári szigetek feltalálója 1418-ban Madeirába vitte át a cukorkortermelést, honnan szt. Tamás szigetére s a kanári szigetekre terjedt át, s nem sokára oly lendületet nyert, hogy tetemes felesleget takarítottván meg, ezzel nagy kereskedést ütköz. A kanári szigetekről kikerült cukor sokáig nevezetes szerepet játszott a gyógyászatban is.

Legnagyobb lendületet a cukor elterjedésére kétségkívül Amerika felfedeztetése adott. Kolumbus már második útjában 1493-ban a Kanári-szigetektől cukornádat vitt magával s azt Hispánia-országban ültetvé el. Állítják ugyan, hogy már Kolumbus előtt volt Amerikában cukor, de az ott honos kukoricának kinyomott levéből készítették.

(Vége köv.)

Néhány sor a természet naptárából.

A végletek találkoznak; idei augusztusunk e böles elv igazságot felette érzékeny módon bizonyítja be a világnak. A nap, mely még a hónap elején izzó meleg volt, csakhamar sűrű felhő-fátyol mögé vonta magát s azontul csak néha, elvértve mutatá savanyún mosolygó arczát. A légmérséklet oly mélyre süllyedt alá, hogy még igen ritkán történt ebben a hónapban s a folytonosan uralkodó észak-nyugati szelek mellett egy valóban szép s kellemes nap élvezhetése a nyár kellő közepében majdnem a regék országába tartozott. Ez pedig annak a szerfelett különös és meglepő mellallance-nak vala köszönhető, melyet, hitelen tudósítások szerint igen sok helyen, a nyár és az ősz között egymással, s melyhez már a tél is megadta atyai áldását. Hó és zivatar, forróság és fagy a legpikánsabb módon váltakoztak egymással s a népek között keserves jagatásokat és fogcsikorgatásokat idéztek elő, kivált az olyan földhelyeken, melyeket a jó isten egyikké közülébb emelt magához. Hanem a majdnem folytonosan borult ég, a hol erősebben, hol gyengébben, de majdnem szakadatlanul hulló eső és a hűvös időjárás minket vároasiakat is roppant kellemetlen és neki keseredett hangulatba ejtett.

Az idén a természet nagyon sietett őszi toillette-jével. A levegő szinezete, a napnak már is fakóvá és erőtelenné lett fénye, a hús reggekkel, őszies, habár még eléggé finom és könnyű ködeikkel, a korán beálló éjkek s az alacsony légmérséklet, mely még nappal, fényes délben sem akar feljebb hágni, fájdalom! kétségbevonhatatlanul bizonyítgatják fentebbi állításunkat. A lassanként beálló csendesség a légben és úrban, kedvencz vándormadaraink eltávózása, az erdők és mezők sárgulni, pusztulni kezdő kinezése igen is élenken figyelmeztetnek arra, hogy az ősz küszöbén állunk, majd talán már keresztül is léptünk azon. Talán majd egy szép ősz fog kárpótolni a nyárnak néha épséggel rakoncátlan magaviseletéért; talán csak jóvá fogja tenni szeptember, a mit augusztus vétett az emberiség ellen!

Ha most a régi görögök élnének, bizonyosan azt hinnék, vagy a szeszélyes Júnó vette át egy

időre az öreg Jupitertől a világ kormányzatát, vagy ismét az a szeleburdi Phaéton garázdálkodék oda fenn a nap lovaival.

S. L.

Egyveleg.

** (A mancinello-fa.) Mióta Meyerbeer dal-műve: az „Afrikai nő” Európa színpadjait bejárta, a mancinello-fa általános érdekelttség tárgya lett. Ezen torjedelmes és hatalmas koronával bíró szép fa minden részében maró, mérges tejnedvet tartalmaz, mely a sértetlen bőrön fájdalmas gyuladást és keléseket idéz elő, ha pedig a vérbe jut, halált okoz; ezen tulajdonságánál fogva az indiánok e tejnedvet nyilaik mérgezésére használják. Mese azonban az, hogy már a fának kiparólgása is mérges, s hogy az alatta tartózkodók halálukat lelik ott.

** (A mesterséges szemek gyártásában) Páris jelenleg konkurrens nélkül áll. Párisban a St. Honoré külvárosban tizenkét ilyen nagyobb gyárban 1200 munkás foglalkozik, azonban ezek soha nem képesek annyit dolgozni, hogy a tömeges megrendelések teljesítve legyenek. Ezenkívül van még több apró gyár is, de ezeknek gyártmánya nem oly jó. A hamis szemekkel egész Európát Páris látja el, külön utazók járnak azokkal Madridba, Londonba, Nápolyba és Pétervárra. A gyárnokok fényes elfogadó termel mutatják, hogy épen a legelőbbkelőbb világgal állnak leginkább összeköttetésbe. Többnyire felszemű inasokat tartanak, s ezen mutatják meg, hogy az általuk készített szem mennyire hasonlít a valódihoz, s az által, hogy annak szemüregébe az üvegszemet a legnagyobb könnyésséggel berakják, aztán kiszedik, többnyire a legfélénekbe tartózkodásait is legyözik. Egy kitünően dolgozott üvegszemek az ára 40—50 frank. Különös látvány a különféle zöld, kék, barna és fekete szemeket nagy mennyiségben kiállítva látni, melyek majdnem mind a nézőre látszanak irányozva lenni. Az oly megrendelt szemeket, melyek nem a legjobban sikerültek, a szegényebb osztály számára igen olcsón adják el; az igen szegények pedig már megszokták a szemkölcsönözés intézetből ünnepegyes alkalmakra szemet kölcsönözni ki. Újabb idő óta azon holtaknál is használatba vették az üvegszemeket, a kiket bebalzsamoztak. Egyáltalán a hamis szemek készítése a legjövendelműbb iparágak közé tartozik Párisban a gyárosok vetekednek a legtermészetesebb színek előállításában, s gyakran egy új szín készítésének tikkért több ezer frankot fizetnek.

— (A gyufa statisztikája.) Kiszámították, hogy egy francia naponként 7, egy angol 8, egy belgiumi 9 gyufát használ el. Európában naponként 300,000 kilogram vagy is két éven át, 200,000 öl fa fogyasztatik el, gyufa-alakban, melyhez ismét 210,000 kilogram phosphor használtatik fel. Azon könnyűség, melylyel a gyufa segélyével tüzet lehet gyújtani, a gyufa használatát az utóbbi 20 év meg-háromszorozta.

— (Hogy szereznek milliókat?) A berlini „Zukunft” meséli, hogy egy igen ismeretes speculans néhány év előtt Kelet-Poroszországban egy gróftól 450,000 tallért megvette jószágát, az adásvévesi szerződésben azonban kikötötte, hogy a vételár egy tulajdonában levő vasut részvényével fizetessék ki. Az öreg gróf, ki jobban ismerte a falusi életet s gazdálkodást, mint a jelenlegi nyaktörő pénzügyi kezelést, semmi rosszat sem gyanítva, elfogadta a feltételt. Nem sokkal ezután családjával Berlinbe utazott, hogy a vasuti részvényeket beváltsa s öreg napjait ott töltse. Mily nagy volt azonban meglepetése, midőn a bankár, kibe fordult, kinyilatkozta, hogy a részvényeket legfőkébb 22 percent-tel lehet beváltani, tehát 450,000 tallér helyett 90,000 s ez elég volt arra, hogy a gróf koldussá legyen, mert a 90,000 tallér alig volt arra elég, hogy adósságait kifizesse. Jelenleg a gróf az örültek házában van, leányai szegényességben élve, egy kárpitos számára dolgoznak s a speculans — hasonló utakon szerzett milliókat döszöl.

** (Talált holmi.) Párisban évenként mintegy 20,000 darab talált holmi adatik át a rendőrségnek; melyek egy raktárba vannak pontosan megszámozva, kirakva. Az ott levő talált tárgyak összes mennyisége rendszeren 40,000 darab körül van; s ezek közül mintegy 15,000 db: esernyő és sátabot. Ha a tulajdonos nem jelentkezik egy év alatt: a talált holmi a találonak visszaadatik és az meg egy év elmúlását tartozván megvárni: akkor azzal szabadon rendelkezhetik.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 37-ik számához 1869. szept. 12.

TÁRHÁZ.

Irodalom és művészet.

** (Salamon Ferencz) jeles történetírónk értekezése a rendi országgyűlésekről melyet az akadémiában nagy tetszés közt felolvastott, s mely igen érdekes adalékokat képez az Eszterházy-kor történetéhez, közelebb az akadémia értekezéseiben meg fog jelenni, s külön is lesz kapható. Miután az akadémia kiadása oly keveset forognak a nagy közönség kezén, felhívjuk a figyelmet e felette tanulságos történeti műre.

** (Szilágyi Ferencz) Erdély mult századi történetére vonatkozó kutatásait végett Bécsben tartózkodik, hol a levéltárakban sok, igen nagy fontosságú adatokat fedezett fel. Kiválóan az id. Fossényi Miklós életére s a Hórvilágyra vonatkozó kutatásait folytatja, s ez utóbbiakra vonatkozólag a közös hadügyminiszterium archívumában akadt ritka becsű adatokra. Ez utóbbit, mint a „Hon” írja, a közös hadügyminiszter páratlan liberalitással nyitotta meg előtte s a levéltár hivatalnokai sok előző enyességgel segítők elő kutatásait. Nem kis fontosságú dolog, ha megmondjuk, hogy e levéltár csak pár év előtt is nemcsak a magyar, hanem mondhatni, minden kutató előtt el volt zárva.

** (Az 1867-diki világtárlat) ismertetésének, mely Párisban adatik ki, második nagy kötetét most jelent meg. A könyv 570 lapra terjed, s másoknak is érdekes olvasmányul és ismeret-nyújtó áttekintésül szolgál, de kivált azoknak, kik ott a tárlaton jelen voltak, igen hasznos tartalom-jegyzék, hogy mindazt, a mit ott láttak, emlékközbek felírithessék. Mindenesetre örvendetes, hogy magyar nyelven is jelent meg ily terjedelmes ismeret-róla, s nem vagunk egészen az idegen irodalmakra szorulva, ha e világtárlatot megismerni akarjuk. E második kötet szől Ausztria, Németország, Belgium, Holland, Franciaország és a francia gyarmatok kiállításáról, s a kert és épületeket, a gépfolyosót s több más részleteit a legelőbbel a részek érdekessége szorint bővebben vagy rövidebben, ismerteti. A művet De Gerandónak szül. Telesi Emma grófnőnek köszönhetjük, ki mesze földön is, családján kívül egészen hazájának él. Jutalmazza nemes fáradozását minél teljesebb elismerés.

— (Megjelent: „Hajdász törvények és rendszabályok.”) különös tekintettel a magyar Dunára. Készítette Kenessey Albert. — E czélú értekezés nyert mindazt magában foglalja, a mi a hajdászra vonatkozólag jelenleg nálunk érvényben van. Megtaláljuk benne az 1815-ki bécsi fejedelmi gyűlés, az 1856-ki párisi államszerződés, s az 1858-ban Bécsben kötött Dunahajdász szerződés, valamint az 1847: XXI. és 1867: XVI-ik törvényekkel idevonatkozó szakaszait; továbbá a magyar miniszterium fonnálása óta a hajdászra nézve megjelent összes rendeletek, hirdetmények és értekezések gyűjteményét. S mindez, a hol szükséges, fölvilágított jegyzetekkel van kísérvé, s e mellett az egész könyv kimerítő tárgymutatóval ellátva, a mi használatát szintén igen megkönnyíti. Alkalmos és hasznos kikézőknyvvül fog szolgálni, a hajdászai iskola növendékei, hajósok, hajótulajdonosok, valamint ügyvédek, bírák, közigazgatási tisztviselők számára, a kik hajdászánál érdekelve lehetnek, — annál inkább, mert a hajdászai mellék-kérdésekre is kiterjeszkedik, minők pl. a malmok, gátok stb. iránti tekintetek, továbbá a csatornavágások, folyamszakályozások s más hason dolgok felől is biztos tájékozást nyújt. — A 168 lapra terjedő könyv ára 1 ft, s az Eggenberger-féle akademiái könyvkereskedés útján kapható.

— (Ditz Henriknek.) A magyar mezőgazdaság-ról irt jeles munkája, Halász Gábor által magyarra fordítva már teljesen megjelent Aigner L. vállalkozó szellemű fiatal könyvtárosunk kiadásában. Az igen csinos kiállítású, 26 ivnyi munkájának ára 4 ft. — Valóban irodalmunk ritkán gazdagodik ily becses művel. Azoknak, kik hazánk anyagi haladásának barátai, nem lehet eléggé ajánlanunk e külföldi író munkáját, mely elfoglaltansága mellett mégis annyi alaposággal tárja elénk: hogy állunk Európával szemben, és mik teendőink. Ditznek Európpal szemben, és mik teendőink. Ditznek Európpal szemben, és mik teendőink. Ditznek Európpal szemben, és mik teendőink.

** (Aigner Lajos kiadásában) Ditz munkáján kívül újabban a következő könyvek jelentek meg: Szilágyi Virgil rópirata „A kath. autonómiairól,”

a mely, sajátságos vegyületben, szabadelvi nézetek mellett itt-ott ultramontan s konzervatív eszméknek hódol; különben némely része figyelmet ébresztett. „A nyelvészet mint természettudomány” Ponori Theurek Emil értekezése, melyet a term. tud. társulatban olvasott fel. (Ára 40 kr.) — „Római és görög pénzszerzés.” Irta Theurek Emil. (Ára 20 kr.) — „Gróf Széchenyi István viszonya az 1848-ki törvényes átalakuláshoz.” Pócsi Zombath M.-től. Éretlen handabanda, a melyben Széchenyi érdemeit akarja elvitatni valami jámbor furulyás. (Ára 60 kr.) „Biboros hölgy.” Dráma négy felvonásban. Irta Hamar László. Debreczenben elő is adták a tavaszon s az ifju szerzőnek jövőt jósónak buzdított. (Ára 1 ft 20 kr.) — „A szabadságért.” Képek és jelenetek 1848. és 49-ből. Akkori feljegyzések nyomán kiadta Gothard Endre. (Ára 80 kr.)

** (A Corvina első kiadványai) már megjelentek egyszerű, olcsó kiállításban. A 2-dik szám „A népbankokról ad ismertetést Kenessey Kálmántól (ára 8 kr.) A 3-dik szám „A fősérvény” című népies regény első füzetét Milesz Bélától (ára 15 kr.) A 4-dik szám „Attila, isten ostroma” verses krónika György deáktól (ára 6 kr.) Az 5-ik szám „Erzsök asszony története” című munkából az 1-ső füzet, (ára 12 kr.) A 6-dik szám „A malom alatt” Jókai Mór műveiből összeszedett kisbél cikkek gyűjteménye (ára 12 kr.) A 1-ső szám, a Corvina kis naptára később jelenik meg. Ez olcsó vállalat bizonyosan kevesbiteni fogja Bucsánszky és a hasonló kiadók jövedelmét.

** (Ugyr néplap.) Antonovics kalocsai kanonok a bunyevác, sokács és bosnyák nép számára egy szabadelvi hazafias lap alapítását tervezi. E nép mintegy negyede fél százezer meg Torontál, Bács és Baranyamegyében s szorgalmas jóvávaló emberek, kik azonban az ilyen intézkedésre nagyon is rászorultak. Jó sikert kívánunk.

** (Jankovich Vinczéül.) Három értekezés a magyar nyelv tárgyában: czim alatt egy füzet küldetett be hozzánk, mely B.-Gyarmathon Kék Lászlónál jelent meg. Leginkább helyesirás, szószármaztatási kérdésekkel foglalkozik, s egy-egy régebbi szó helyes vagy helytelen értelomban való használatát fejtegeti. Egy-egy kérdésben (a hírlapi nyelvre nézve) igazva, de ezeket minden jóra való író kerülni törekszik, a többi óhajátaitól Jankovich Vinczének az irodalom meg fogja magát őrizni.

** (Megjelent) Petrik Géza (előbb Osterlamm Károly) könyvkereskedésében kapható: „Miert maradok a protestáns egyház hűve?” egyházi beszéd, vizsgálva a reformasi ovasztelést. Irta Könyves Tóth Kálmán laczházi ref. lelkész. Ára 12 krajczár. A tiszta jövedelem a prot. országok árvaház javára fordítatik.

** (Lóv Lipót) szegedi főorvosnak azon egyházi beszéde, melylyel a pécsi zsinagógát 1869. július 22-dikén felavatta, Szegeden (Burger Zsigmondnál) megjelent „Isten háza” czim alatt. Ára 25 krajczár.

Közzintézetek, egyletek.
** (A nemzeti múzeum) dr. Dethiertől, Konstantinápolyból, két érdekes gipsz-öntvényt kapott. Nevezetesen egy felső állkapocs-türedéket ama bronz kigyóoszlopból, mely 479. Kr. e. a perzsák fölött nyert diadaljelül Delphiben emeltetett, s melyet Nagy-Konstantin a konstantinápolyi lovardában (hippodrom) fölállított; s egy küzöl amazont ábrázoló türedéket azon mauzóleumból, melynek nagyobb része a brit muzeumba került. — Az öntvények eredetije a szent Irene nevű konstantinápolyi múzeumban létezik.
** (A m. kir. államnyomda) felszerelve levén, a hivatalos nyomtatványok ezental ugy a miniszter, mint a törvényhatósági hivatalok számára itt fognak készítetteti.

** (A pesti állatkert.) Az 1868. május 23-kán közzétett kimutatás óta az állatkertnek adományoztak: Aozél Péter: egy kis oláh lovat, Adám Gusztáv 1 rókát, Buziási hajó felügyelő: 2 farkas kölyköt, 1 pár spanyol merino bányát és 1 pelikánt, Bohus 1 sást, 1 tuzokot és egy fiók vadmacskát, Batizfalvi Samu 2 flamingót, Bauer Ede 1 rókát, Bálintfy Pál 2 mankócot, Bonnaz Sándor csan. püspök 6 fiók tuzokot, Debreczen

vároasa 2 fiók rókát, Deák Ferencz 1 borzot, Dehics 1 teknőcöt, id. Fodor István 1 teknőcöt, Fauszer Antal 1 pár diszgalambot, 6 Felsége 1 bölényt, Halassy József és Jenő 2 gólyát, Hirsler és Weiss 1 majmot, Hombach Gyula 1 vöröset, Jeppich N. 2 diszgalambot, Ismeretlen egy rókát, Jenzeny Eteleka végredeleltel 4 gerliczét, Karner J. S. 1 pár mankócot, 1 csengő sást, Knauer Dr. 2 nagy teknőcz békát, 5 kis trieszti teknőczöt, Krausz 3 kacagzó sirályt, Kiskőrösi városbíró 1 borzot, Kolozsváry Lajos kapitány 1 fiók sást, Kramplin Alajos 2 nyulat, Kalocsáról 3 farkas kölyköt, b. Laffert Mathild 17 hidegházi növényt, Lobschanschi Albertné 1 fiók rókát, Molnár Györgyné 1 tuzokot, Mandl Pál dr. 1 rókát, Marschall vendéglős 3 cameloont, Niesinger Sándorné 2 tuzokot, Paksi postamester 4 redős malacot, Pilszanovich Lajos 2 tuzokot, Purgly Odón 2 gólyát, Prónay István 1 vadmacskát, Ruff Gyula 4 gólyát, Radovszky Petronella 1 csengő sást, Rozsnagel Antal 3 szárcsát és 1 buvárt, Reiner György 6 fajtyuk tojást, Radány D. hajóskapitány 1 üstökös gémet, b. Sonnyey Mária 1 özet, Szentiványi Sánd. 1 fiók rókát, Spezcl Lajosné 4 vadreczét, Szalacsy Lajosné 4 vadludat, Székely József 50 rózsafát, Szántay Izidor 30 db. hónapos rózsafát, Stummer Agoston 1 majmot, 2 ölyvöt, Takács Mihály 1 ölyvöt, Verner Dénes 1 vadreczét, gr. Viczay Héder 1 csengő kacskát, Varga Károly 1 pár vadludat, Xantus Gyula 2 tuzokot, 11 vadkacskát, 2 bülömbikát, 6 hibor-gémet, 1 pár vadludat. — Mindezen adományokért az illető adakozóknak köszönetét nyilvánítja a társaság nevében, — Hegyessy Kálmán elnök.

** (A pesti állatkert-társulatnak) a pesti hengermalom havonként négy mázsa korpát ajánlott fel az állatok számára; szeptember hóra már ki is adta az első részletet, miert is a társulat köszönetét fejezi ki.

Egyház és iskola.

** (A pesti reform. gymnasiumban és lyceumban) a lefolyt 1868—69-ki iskolai év I. felében a tanulók száma volt 400. Ezek közül rendszeres tanuló volt 361, magántanuló 39. Nemzetiség nézve: magyar — ide számítva a Mózes vallásukat is, kik a beiratás alkalmával határozottan követelték, magokat a magyarok sorába jegyeztetni — 394, szerb 4, orosz 1, román 1. Vallásra nézve: reform. 219, ágostai 28, róm. kath. 19, görög keleti 10, mózesvallású 121.

** (A kecskeméti reform. főiskola) mult iskolai évi értesítvénye szerint a jogakadémiában 8-an, a lyceumban 12-en tanítanak (részben vegyesen tanít egy-egy tanár, itt is, amott is), mellékintézetek vannak 7-en. A tanulók létszáma összesen 539.

** (A debreczeni reform. főiskola) értesítvénye szerint a mult iskolavégén az akadémiában: jogász, hittanhanglato, bölcseleti tanuló és tanítóképződi növendék volt 457, a gymnasiumban volt 596 tanuló, — a polgári iskola három osztályban 55, az elemi iskola négy osztályban s a szoktató iskolában 705 tanítvány. Az akadémiában a tanárok száma 17, a gymnasiumban (kik közül egy-kettő az akadémiának sorában is ott van) 10, mellékintézet 4; a polgári iskolában tanítanak 5-en, az elemi iskolában 7-en.

** (Az egri érseki joglyceumnál) a római s az egyházi jog tanszékekén elnyerésére, melyhez 1000 ft évi fizetés s szabályos tandíj osztalék van kötve, pályázat van hirdetve. A folyamodványok szept. 20-kaig küldendők be az egri érseki joglyceum igazgatóságához.
** (Nagy-Mihály mezőváros) Zemplénben szept. 4-én tartott gyűlésében iskolát egyhangulag fölekeztet nélkülieknek nyilvánította. Egy hang nem emelkedett a felekezteti iskolák megtartása mellett; még a gyűlésen szintén jelen volt róm. és gör. kath. lelkészek sem emeltek fel szavakat. Az iskolai szék is megalakult az összes hitfelekezetek tekintetével.

** (Adakozások iparos oktatására.) Az országos magyar ipar-egyesület szervezési javaslata alapján a mult tavasszal Pest belvárosában megnyitott és a legközelebbi fél év kezdetével a Teréz- és Józsefvároasa is kiterjesztendő vasárnapi és esti ipariskolára a pesti sütő-tesztelő 40 fitnyi évi járulékot szavazott meg. A szabó-tesztelő is, hirszerint,

hasznos határozatot hozott. Ha e nemes példa általános utánzásra találma, az itteni ipartestületek fényes bizonyítékát adnak annak, hogy az ifjabb iparos nemzedékek jobb kiképzésének szükségét egész horderejében felfogni képesek. Ugyancsak az iparisok javára a pesti henger-malom igazgató-sága 50 frtnyi összeget adott át, mely neki egy választott bírósági eljárása folytán tiszteletdíjéppé jutott.

Mi újság?

(Halálozás.) A múlt napokban halt meg Kádics Miklósné, egyszerű kiskereskedő neje a borz-utczában. Ki volt? Kérdi a kíváncsi olvasó, hogy nevét a lapok is megemlésték halálakor? — Halhatatlan Vörös mártyné nővére Juliánna, nyolcz testvére közül az egyetlen, ki szintén Pesten lakott s a nagy költővel meg élt, folyvást meleg testvéri viszonyban és érintkezésben lehetett. Az egyszerű, becsületos középszerben élő nő, végperceiig szeretettel, kegyelettel s büszkén emlékezett a halhatatlanról, ki családja nevét örökéletűvé tette! Kádicsné leginkább hasonlított anyjához, ki a költő anyji szeretettel emlékezett mindig, s ki oly jótékony befolyást gyakorolt szellemére s kedélye fejlődésére. A kilencz testvérből még él: János, Imre, Pál, Anna, Teréz. — Béke a jó lelkű egyszerű nő poraira!

(A Csokonai-szobor javára) Debreczenben műkedvelői előadásokat rendeznek. Az első igen jól sikerült, s tiszta jövedelme 590 ftra rugott. Lásó kitűnő mintázata után készült szobor valószínűleg már nem sokára föl fog állítani a költő születés-helyén.

(A magyar orvosok és természetvizsgálók főmei naggyűlése) f. hó 6-dikán nyílt meg. Az ünnepélyes közgyűlésen báró Vécsey József elnök magyar és olasz nyelven, Vernoda főmei polgármester szintén mindkét nyelven és dr. Halász G. alelnök tartottak szónoklatokat; ezután több tudományos értekezés következett. A megnyitó közgyűlést diszlokoma követte 1800 terítékre; itt egymást érték a toasztok, s egy ideig minden a legszűkebb egyetértéssel és rendben ment. De már az öreg Matkovics beszéde nagy zajt szült, miután politikát vegyítve beszédebe, az ellenpártot erősen megtámadta, (Fiumében még élesebb az ellentét a pártok közt, mint másutt), az erre támadt zajt többen igyekeztek lecsillapítani, a nyugalom azonban csak akkor állt helyre, midőn Matkovics eltávozott. — Másnap mintegy 700-an rándultak ki az istiai partok hosszabb Zenggig, s mint újabban írják, a lakoma alatt felzúdul kedélyek már lecsillapadtak. A szakülésekről, s általában a gyűlés folyamáról részletesebb tudósítást csak jövő számunkban adhatunk.

(Greguss Gyula temetése) szerdán délután 4 órakor közrészvét mellett ment végbe. A halottasház udvarán a kopsorsót az elhunytak édes anyja (Greguss Mihály az egykori jeles tanár özvegye), testvérei, gyászoló özvegye, barátai, tisztelői vették körül. A babékoszoruval fedett kopsoró mellett gyászszalaggal, viaszgyertyákkal álltak az elhunytak tanártársai, s egy pár író, kik az akadémiát és Kisfaludy-Társaságot képviselték. Az énekar gyász-dallama után Székács József tartott megható gyászbeszédet. Röviden és melegen jellemző az elhunytat, kiből a családi kör, az irodalom, a tanszék, az evangélikus egyház oly sokat veszít. A menet, és az evangélikus iskolai ifjúság sorajvai és gyászlobogójával, az al-dunaparton vonult végig. Az evangélikusok templománál megállt a halottat, s aztán kocsikon kísérték ki a kerepesi temetőbe, hol Horváth Zsigmond tanártársa meleg és bánatos szavakban mondta el a korán elhunytak érdekében és munkásságban gazdag életét.

(A „Germania“) nevű gőzös aug. 7-dikén hajótörést szenvedett Amerika partjain Cape Race mellett. A hajó személtetésének szerencsére ideje volt a mentő ósonakokra szállni; s így senki sem vett oda. A hullámok másnap néhány ládat a

partra vetettek, s búvároknak sikerült behatolni az elsüllyedt hajó belsejébe, honnan számos értékes tárgyon kívül a postát is lapfényre hozták. A tengerből megmentett levelek egy szerkesztőségünknek szövege is volt, mely néhány heti késedelem után közülnkhöz érkezett.

(Szegeden) az ünnözlés alkalmával egy az ötvenen túljáró úri embert is behívtak sorozás alá. Az illető ugyanis 1849-ben kereszteltetett ugyan meg, de már akkor körülbelül 30 éves volt, s más vallásból tért át, a mit az illető anyakönyvi vizsgálo elnézett. — Ily körülmények közt persze nem lehetett sorozás alá venni.

(Macsvánzky halála.) A hírhedt Macsvánzky Maxim egy társával szept. 3-án egy baranyai rövid szürben megjelent Paragyan egy szerb lakosnál; pisztolyt szegzett mellének s parancsolta, hogy rejtsen el őket. A háztulajdonos elrajtó őket a padláson, paprikást főzött nekik s egy korsó pálinkával felvitte hozzájuk, de előbb tudatta a dolgot egy egynél, ki azonnal értesítette a közbiztonsági közegeket. Dél előtt tizenegy órakor a katonaság s a pandurok megjelentek a ház előtt. Midőn Macsvánzky látta, hogy körül van fogva, leszállt a padlásról a földszinre, s az ő házban levő mészárszéke vette magát társával. Kinyitotta a mészárszék ablakát s aztán elkezdett tüzelni. A lövöldözés öt teljes óráig tartott. Őt lovas katonák és Paracetius csendbiztos megsebesítették. Délután 2 órakor a katonaság a ház nád-füdelét mind a négy szögletén felgyújtotta. „E csekélység miatt — ordította Macsvánzky — még nem adom meg magamat.“ Szünet nélkül lövöldözött az ostromlókra. Czinkosa nem csinált egyebet, csak a fegyvereket töltötte. Három óra felé már elégett száraz bankok röpködtek a levegőben, a mikkel M. a puskában a töltést lefojtotta. Egyéb fojtásnak valójá már akkor nyilván elfogyott. Négy óra felé látván, hogy el kell vesnie, pénz szőrt ki az ablakon, több vastag csomag száraz, ötvenest, tizest és ötöst tett a vágótökre s ott égette el az ostromlók szeme láttára. Ezután mind a két kezébe egy-egy revolvert ragadva, kiugrott az ablakon, remélve, hogy e képzelhetlen vakmerőség által okozott meglepetést felhasználhatja a menekülésére. De alig futott 12 lépést, midőn a lövések leterítették, s nyomban meghalt. Czinkosa könnyű sebet kapott, mire megadta magát; midőn kérdezték, hogy mi célja volt M.-nak a pénz-szórással, azt felelte, hogy azt remélte a rabló, hogy majd gyermekek fognak oda futni a pénzt kapkodni s azok miatt nem mernek löni ő rá sem.

b. l. (Lapunk auguszt. 29-diki számában) egy kis statisztikai cikk volt közölve, mire most Basa Mihály ref. esperes úrtól czfólatot vettünk, hogy t. i. a magyar korona lakóinak összes létszáma nem egyezik a vallás szerinti kimutatással, s hogy unitárius polgártársaink ki vannak a közleményből felejtve. Az elsőre vonatkozólag forrásunkra hivatkozunk, mely — mint akkor is említettük — Kovács Ferencz, debreczeni tanárnak a jelen évben megjelent „Magyarország és Ausztria statisztikája“, melyben az általunk közölt számok pontosan föllelhetők. A mi pedig az unitáriusokat illeti: ők nem lettek felvéve, mert az összehasonlítás nem tehetjük volna meg, pedig ama kis közleménynek nem volt más célja, mint az 1786-ik adatoknak a mostaniakkal való némi összevetése. Annýit azonban utólag kiirhatunk a kapott levélből, hogy az unitáriusok létszáma Erdélyben 52,000-et teszen, a kik 8 egyházmegyé 121 egyházában vannak szorvezkedve, s hogy az unit. tanulóik száma meghaladja az ötözetet.

Nemzeti színház.

Péntek, szept. 3. „Falura kell menni.“ Vigjáték 3 felv. Irták Bajard és Bailly; ford. N. N. Szombat, szept. 4. „Észak csillaga.“ Opera 3 felv. Zenéjét szerz. Meyerbeer. Vasárnap, szept. 5. „Vén bakancsos és fia a huszári.“ Eredeti népszínmű 3 felv. Irtá Szigeti József. Hétfő, szept. 6. „Eszek gróf.“ Szomorújáték 5 felv. Irtá Laube; ford. Szigligeti.

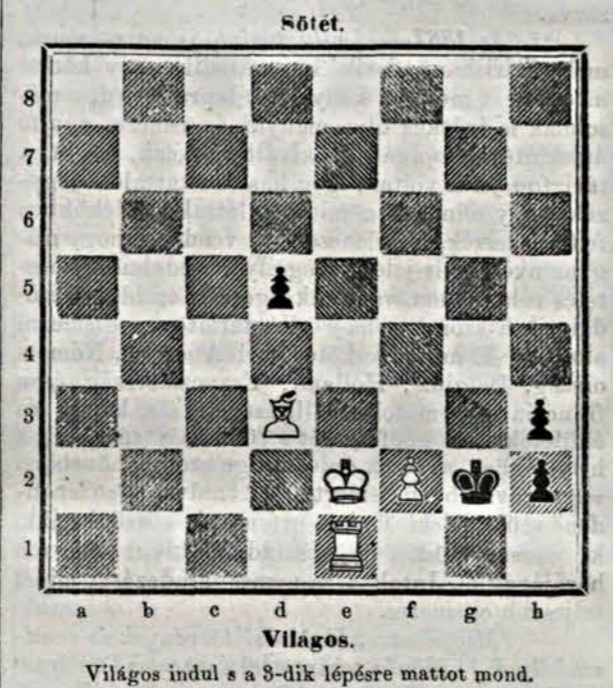
Kedd, szept. 7. „Alvajáró.“ Opera 3 felv. Zenéjét szerz. Bellini. Szerda, szept. 8. „Dobó Katicza.“ Eredeti népszínmű 3 felv. Irtá Tóth Kálmán. Csütörtök, szept. 9. „Bánk bán.“ Eredeti opera 3 felv. Zenéjét szerz. Erkel Ferencz.

Szerkesztői mondanivaló.

Kisujzállás. H. L. A küldött adalékok Sasak (másnép Kácsinál) Károly életrajzához vettük. Tanári pályája meg volt említve, s így kiegészítéssel csak azt kell még fölemlitnünk, hogy 1829—31-ig Kisujzálláson viselt rectoratságot s mint szabad szellemű, világos előadásu, növény-doktore nem szigorú fejelemmel, hanem szeretetteljes bánásmóddal érkezőleg jótékonyan ható tanár jó emlékezetet hagyott hátra. Nyugodjék békével! Milwauke, Wisconsin. (Amerika.) M. N. L. Levele, mely a „Germania“ gőzös hajótörésén ment át, de szerencsésen megmentetett, kisér megvárva, de azért olvashatólag érkezett kezünkhöz. Ajánlatát elfogadjuk, s a lapot megküldjük a küldött címzett alatt. Akna-Sugatag. O. P. A cikket használni fogjuk. Az említett képek beküldését is kérjük; használat után köszönettel vissza fogjuk szolgáltatni. Harasztli. Sz. Gy. A két czikk tárgyai érdekesek; lapunk köréhez mérve azonban igen is terjedelmek. Míhelyt átolvasásukra időt nyerhetünk, kívánata szerint teendünk velök, úgy egyik, mint másik esetben.

SAKKJÁTÉK.

511-ik sz. f. — H. M. től, közli Nuszbeck Sándor (Sarkadon.) (Kezdkönek ajánlv.)

Az 506-ik számú feladvány megfejtése. (Gérecz Károlytól, F.-Nyárádon.)

Világos. Sötét. Világos. Sötét. 1. Hc4-b6; Fe2-h5; Ba6-b6; 2. c6-c7; Va5-b6; 2. Bb6-c6; 3. e7-c8; Ke7-e8; 3. Bc8-c8; 4. Ha8-c7 matt. 4. Vb5-d7 matt.

Helyesen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Miskolcon: Czenthe József. — Duna-Vecén: Deutsch József. — Csákváron: Kling Iván. — Gelsen: Glesinger Zsigmond. — Jászikódon: Galambos István. — A pesti sakk-kör.

Lapunk mai számában az mellékelve a „Nefeletts“ divattal előzetési felhívása.

Nyílt tér.*

Különösen figyelemre méltó a közönséget Porges Lajosnak „Koczkázattal nélkül is nyerhetünk“ című hirdetésére, lapunk mai számában.

E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtótörvények irányában vállal felelősséget a Szerk.

TARTALOM

Báró Vécsey József (arczkép). — Oh mosolyogj rám! — A Hortobágy. — Egy gazdag ember életnézete (folyt.). — A cubai fölkelés (képpel). — Fiume jelen állapota (Két képpel). — A magyar földhitelezés. — A czukor története. — Nehány sor a természet naptárából. — Egyveleg. — Tárház: Irodalom és művészet. — Közintézetek, egyletek. — Egyház és Iskola. — Mi újság? — Nemzeti színház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Nyílt tér. — Heti-naptár.

Felölös szerkesztő: Nagy Miklós. (L. magyar-utca 21. sz.)

HIRDETÉSEK.

Koczkázattal nélkül is nyerhetünk.

Az eddig legelőnyösebb, s egyszerűségi koczkázattal a legnagyobb nyereséget nyújtó, s a legbiztosabb tőke-elhelyezés érhető el a

22 negyedévenként 5 ft., vagy 36 havonkénti 3 ft. lefizetése mellett. Ugyanis évenként 38 huzásra

játszhatunk az Ausztriában létező valamennyi állam- és magán-sorsjegyen, és pedig:

- 1 darab 250 ftos 1854-ki sorsjegy.
1 » hitelsorsjegy.
1 » 100 ftos 1860-ki sorsjegy.
1 » 100 » 1864-ki »
1/4 rész 1839-ki (Rothschild sorsjegy.)
1 Como jövevény-jegy.
1 Rudolf sorsjegy.
1 darab 100 ftos triestzi sorsjegy.
1 » 50 » »
1 gőzhajózási »
1 Salm sorsjegy.
1 Clary »
1 Genois »
1 Pálffy »
1 budai »
1 Waldstein »
1 Keglevich »
1 Windischgrätz sorsjegy és
1 badeni 35 ftos sorsjegy.

Minden vevő részt vesz a következő huzásokon:

- Badeni sorsjegyek. huzás auguszt. 31-én, főnyeremény 40.000 ftt. ezüstben, 1864-ki » » szept. 1-én, » 200.000 »
Pálffy » » » 15-én, » 40.000 »
Hitel » » » október 1-én, » 200.000 »

s a bekövetkező nyeresémek azonnal készpénzben fizetnek ki.

A társaság 20 részvevőből áll, kik közül az első részlet lefizetésénél mindenki egy részjegyet fog kapni, melyen valamennyi sorsjegy meg van jelölve, melyek kihuzása után az öt megjelölt részlet azonnal meg fogja kapni.

A 22 negyedévi 5 ft. vagy 36 hónapos 3 ftos részlet lefizetése után megszűnik a társasbirtoklás, a sorsjegyek a napi árfolyam szerint eladhatók, a bevett összeg 20 egyenlő részletben fog foloztatni.

Mindenki magánosan léphet a társaságba, s a többiekkel nincs mit törődnie. Minden nyereséget utadva lesz. 596 (3-3)

Bélyegdíj fejében minden résztvevő 94 krt. fizet le egyszer mindenkorra. Legnagyobb előleg kapható mindenféle állam- és magán-papirokra.

1864. sorsjegy-igérvények huzás szept. 1-én, főnyeremény 200,000 ft., 2 ft. 50 kr. és 50 kr. bélyegdíj.

PORGES LAJOS váltó-üzlete

Pesten, Dorottya-utca 12. sz. a Lloyd épület közelében.

Liebig tanár (18-52) hús-kivonata Dél-Amerikából (Fray Bentos). Liebig-féle hús-kivonattársaság Londonban.

Nagy megtakarítás háztartások számára. Erőteljes húslevesek azonnali előállítására. Készítése s megjobbitása a levelek, mártalék s vékony étkeknek stb. Erősítő anyag gyengék s betegek számára.

Aranyéremmel kitüntettetett az 1867-iki párisi, 1868-iki havre-i kiállításán.

A hús-kivonattal csak akkor valódi, hogyha a tégelek mindegyike báró Liebig tanár és dr. Pettenkofer M. aláírással ellátva vannak.

Részletes árak egész Magyarországra nézve tégely számra: 1 angol font 1/4 angol font 1/2 angol font 3/4 angol font 5 ftt. 80 kr., 3 ftt., 1 ftt. 70 kr., 92 kr.

Kapható: minden előkelő kereskedés s gyógyszerárakban. Nagyban raktár, a társaság levelező tagjánál Thallmayer és társánál Pesten.

BECKER KÁROLY V. (2-6) kész fehérruha és rövidáru kereskedése

Pesten, fehérhajú-utca 1. sz. a „fehérhajúhoz“ címzett szállodába helyeztetett át. (ezelőtt Servitátor 5. sz.)

Ajánlja magát mindennemű fehérruha és ágynemű készítesí rendelések elfogadására. A francia módszer szerint teszi mérték után gyakorolván a szabást, elvállalja a hibás szabású ingeknek megújítását. Ajánlja nagy választású készletét hölgyek, urak, leánykák és gyermekek számára, rum-burgyi, hollandi s kreasz vászon- és színes nyári ingekben, ugyazint minden nagyszerű egygyarrásu férfiféltésben. Nem-lovagló alsó nadrágokban, és különösen exquisitesen a legújabb divatú női ingek, nadrágok és háló-göltények. Egyszerűségi ajánlja varró- és kötő-czérna, kötő- és himző-gyapot, varró-selyem, len- s gyapot-szalag, pólya, selyem- s gyapot-perli, gyapot-czérna s selyem-fűző — varró- himző- kötő- s horgoló-tű — hajtű és gombostű, s gyűszű szerelvényét, köztűt s horgoló kis gyermek fejkötő s öltönyök, női és férfi harisnya s minden ebbe vágó eszközök a lehető legutányosabban áron kaphatók.

Raktára a cs. kir. kúzar. szab. FOG-PAPIRRAK Fácányai H. gyógyszereszeténél Pesten. rheumatikus fogfajás ellen.

Első nyilvános magasb kereskedelmi tanintézet

Bécsben, Praterstrasse 22. sz. alatt. A legközelebbi iskolai év f. évi október 4-én veszi kezdetét, a beiratások szeptember 25-től kezdve történnek. Programmok az igazgatóság részéről ingyért küldetnek meg.

Porges Károly. igazgató. 609 (1-4)

KÁNYA JÓZSEF

Pest, József-ter 10-ik szám alatt, ajánlja újonnan berendezett

női divat- és vászonáru kereskedését. Különösen a vászonárukra hívom fel a hölgy-világ figyelmét; mert azok gazdag változatosságban és oly kitűnő valódiságban vannak kereskedésben készletben, hogy a legjobb minőségűektől kezdve a közhasználatra való vásznakig, a lehető legutányosabban szabott árakon szolgálhatok. 606 (2-8)

VALÓDI PAGLIANO-SYRUP,

Pagliano Girolamo fiórenci professortól egyenesen ide szállítva, különböző mennyiségben kapható

Török József gyógyszerész úrnál Pesten, király-utca 7-ik szám. Egy üveg ára 1 ftt. 50 kr. Egy tucztár ára 14 ft., fél tucztár 7 ftt.

Az ismétlődők igen kedvező engedményekben részesülnek. E szörp tisztítja a vért, eloszlatja a megromlott nedveket, megkritikja és megjavítja azokat, következképpen mindazok, kik e szörpöt havonként két napon át használják, jó egészségnek örvehetnek. E szörp sok oly betegséget meggyógyít, melyeknél az orvosi szer csekély javulást eszközölt. — Ep most érkezett meg egy friss szállítmány, melynek valódiságáért kezesekedeték. 578 (6-6)

HETI-NAPTÁR

Table with columns for days of the week, months, and specific dates. It lists the days of the week (Hónap-és hetinap) and the corresponding months (Katholikuss és protestans naptár, Görög-orosz naptár, Izraeliták naptára, N a p, H o l d). It includes specific dates like 12 Vasár, 13 Hétfő, 14 Kedd, 15 Szerda, 16 Csüt., 17 Pént., 18 Szom. and lists the corresponding months and days for each calendar system.

Vadász- és védő-fegyverek.

Nevezetesen:
Egyesövű percussió fegyverek ft. 7.80—15 ftig.
Kétesövű percussió vadász-fegyverek, vas-csővel ft. 14.50—30 ftig. Ruban-csővel ft. 20.50—26 ftig. Zsinóros, patkószeg, angol Bernát, s egyéb damask-csővel ft. 28—55.
Kétesövű Lefauchaux (hátultöltő) vadász-fegyverek Ruban-csővel ft. 38—45, patkószeg, rózsá-, angol, moire-, Bernát-, damask-csővel ft. 48, 55, 65, 75—120.
Kétesövű Lancaster (hátultöltő) vadász-fegyverek, különmemű damask-csővel ft. 85—120.
Lefauchaux marok- (zseb-) revolverek, hatlövétűek ft. 9.80—20.
Lefauchaux revolverek 2 mozgással, hatlövétűek, egyszerű simák ft. 12, 13, 14. Finomabbak, ebefta és elefántosnt agyakkal, szép vésésekkel, arany és ezüst berakkal ft. 15, 18, 21, 24, 30—50. — 10 és 12 lövétűek, különmemű kiállításban ft. 39—45.
Egyszerű zsebpisztolyok (tercerollók) páriját ft. 2.50—12.—
Kétesövű Flóbert-féle szoba-ézpisztolyok darabja ft. 9—13.50. Nemkülönbön puskákat ft. 19—25.
Papírtöltények, Lefauchaux-fegyverek számára, több rendbeli jó minőségben, ezréft. 16—32.
Készen töltött vörös rezpatronok, revolverek számára, száztát 7^m/_m ft. 3.20, 9^m/_m ft. 3.80, 12^m/_m ft. 4.20.
 Mindennemű **lőkupacsok**, **fojtások**, **töltő-készületek** Lefauchaux-fegyverek számára, vadásztáskák, Lefauchaux patronartörök és övek, **lőporfűtők**, 1—5 fontnak való tüzmentes lőporartak, **süret-zsacskók**, **lőkupacs-gépek**, **vadászkürtök** és **jelsípok**, **fegyverszj-jak**, **fegyvertokok** s minden egyéb legújabb vadászó-szerek **duz választékban**, jutányos árak mellett ajánlják

KERTÉSZ ÉS EISERT Pesten,

Dorothy-utca 2. szám, a „Magyar király”-hoz című szállóval szemközt.
 Különösen kiemeljük, miszerint **irásbeli megbízásoknak** gyorsan és legnagyobb figyelemmel felelünk meg, minden nálunk megrendelt, vagy személyesen vásárolt fegyvert pedig, ha bármily okból nem találja megfelelőn, s egy hó letelte alatt változatlan karban bérmentve küldetik vissza, **massal cseréljük ki**, vagy esetlegesen annak értékét térítjük meg. Kimerítő árjegyzékkel kívántra szolgálunk.

607 (1—6)

Biztos és gyors megölése patkányok s egereknek,

egy cs. kir. kiz. szab. patkány- és egér-irtó-szerre gyertya-alakban.

Ugy darab ára 50 kr. a. é.

Valódi kapható Pesten: **TÖRÖK JÓZSEF** gyógyszerész úrnál, király-utca 7-ik sz. — **Beszterezében**: Gölner H. — **Brassóban**: Gyertyánffy és fiai. — **Csáktornyan**: Káráz A. — **Eperjesen**: Zsembery J. — **Eszéken**: Deszátly István. — **Győrött**: Lehner F. — **Jassenovában**: Dedovits J. — **Kassán**: Novelly A. — **Keszthelyen**: Wünsch F. — **Kolozsvárott**: Wolf J. — **Lugoson**: Kronetter J. — **N.-Beeskereken**: Nedelkovits. — **Orosházán**: Gabovits Demeter. — **Pápan**: Bermüller. — **Pozsonyban**: Scherz Fülöp. — **Rimaszombatban**: Maletér S. és Hamaliár C. gysz. — **Soborsinban**: Franke A. — **Sopronban**: Pachhofer L. — **Segesvárt**: Teutsch J. B. — **Tisza-Ujlakon**: Roth Ign. — **Ujvidéken**: Schreiber F. — **Varasdon**: Dr. Halter A. — **Verőczen**: Bész J. K. uraknál. 589 (6—7)

Növeldei értesítés.

A növendékeknek intézetembe a jövő 1867/68-ik tanévre rendszeres beírását folyó évi szeptember 30-ik napjától kezdve október 7-ik napjáig tartandom; előleges jelentkezéseket addig is szívesen fogadok.

Felvezsek pedig 6 éves koron felül levő, **elemi** vagy illetőleg **gymnasiumi** — és **gazdasági akademiára** készítő oktatást igénylő növendékeket.

1. Mint **bentlakókat**, kik az oktatáson kívül egész nevelést és teljes ellátást az intézetben nyerneik;
 2. mint **bejárókat**, kik délelőtt és délután csak a tanítás óráira járnak be az intézetbe, és
 3. mint **ugymondott felkosztosokat**, kik délelőtt az intézetben étkeznek, s aztán vagy a délutáni oktatás végeztével mindjárt haza mennek; vagy estéli 8-ig az intézetben maradnak, s folytonos nevelői felügyelet és vezérelt mellett töltik szabad óráikat, a végkép a más napra kapott feladat kidolgozását és betanulását. 599 (2—3)

Részletesebb felvilágosítással, s kívántra az intézet programjával, bárkinek kész szívesen szolgál, távollétemben helyettesem Barzó József intézetem egyik tanára. Pesten, ezükr-utczában 6. szám alatti házámban.

Szőnyi Pál, m. k.

Ménlovak eladása.

Bácsmegyében kebelzett t. cz. Latino-vics János uraság borsodi pusztai birtokán két darab tenyészésre alkalmas és arra eddig is használt **ménlo** szabad kézből eladó, egyik világsos pej 16 markos eredeti arabé, a cs. kir. hátkonai ménesből; a másik pedig saját nevelés, félvér 16 markos setét pej, mind a kettő jég nélküli.

Bővebb tudomást nyerhetni, a fent czimzett uraság gazdaságiságánál Katymáron. 608 (1—3)

Medaille de la société des sciences industrielles de Paris.

Semmi ósz haj többé!
MELANOGENE.
 Dique-mare-tól Rouenből.
 Gyár: Rouenben, rue Saint-Nicolas, 39.
 A haj-és szakálnak pillanatnyi gyors, bármely arnyazatu a bőrre nézve minden kártékony hatás nélküli festésére.
 Ezen festőszer legjobb valamennyi eddig használtak közt.
 Főraktár: Pesten **Török József** gyógyszer. úrnál, király-utca 7. szám. Ára 3 ft. 50 kr., postán 20 krral több.

545 (1—12)

Revolverek.

A t. cz. **vidékiek és utazók** személybiztosítására ajánlhatom **legjobb rendszer szerinti és jól kipróbált revolvereim**et, melyekkel egy percz alatt 6 erős és biztos lövés tehető; ugyanannyi idő alatt pedig újra megtölthetők. Ily revolverek az **önvédelemre** minden eddig feltalált fegyverek közt legbiztosabbak.

Legnagyobb választékban nálam, következő árak mellett kaphatók u. m.

1 Revolver 6 lövéssel 7 millimetternyi	17 fttól 25 ftig.
1 ismét nagyobb 6 lövéssel 9 millimetternyi	20 " 35 "
1 ismét még nagyobb 6 lövéssel 12 millimetternyi	22 " 40 "
1 kisebbszori zsebrevolver (Faust-Revolver), mely zsebben kényelmesen hordható	10 " 20 "
- Ezenkívül minden hozzátartozó tok és töltésekkel is szolgálhatunk.

Nem tetszés esetében a fegyver 14 nap alatt kicseréltetik.

Unschuld Ede,

fegyverkészítő és kereskedő Pest, váci-utca „a levélhez.”

Vidékről megrendelések a leggyorsabban utánvét mellett eszközöltetnek.

494 (9—16)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott saját nyomdájában Pesten 1869 (egyetem-utca 4-ik szám alatt).

Pest, szeptember 19-én 1869.

Előzetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.

Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — Csupán Politkai Ujdonságok: Egész évre 5 ft. — Fél évre 2 ft. 50 kr.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politkai Ujdonságokat illetőleg: Egy négyszer hasábotott petit sor vagy annak helye egyszeri ligitatásnál 10 krba, háromszori vagy többszöri ligitatásnál csak 7 krba számítatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetésményeket elfogad Bécsben: Oppellik Alajos, Wollzeile No. 22. és Haasenstein és Vogter Wollzeile No. 9. — Bélyeg-díj külön minden ligitatás után 30 krajczár.

Vogt Károly.

Ki lebbentheti fel az isis-fátyolt, mely az ember eredetét s jövőjét borítja? ki mondja meg: honnan jöttünk s mivé leszünk? Kezünk remegve nyul e fátyolhoz, szeretnők ismerni a titokteljes világot, és mégis a merészebbre, ki bátor kezekkel olykor egyet-egyert ránt a nehéz függönyön, — szent borzadályal néz a tömeg, mely nem ismeri a tudomány hatalmát, mely a halandó karoknak ez erőt adja.

E merészek egyike Vogt Károly, a híres genfi tanár. A művelt világon alig van

hely, hol e nevet, egy természettudós nevé, de a mely 1848 óta a szabadságharczokkal össze van forrva, — legalább néha ne hallották volna hangzani. Azt hisszük azért, nem követünk el sérelmet hazai jelesinken, ha ez idegen jelesnek ismertése számára kérünk helyet e lapok hasábjain; mert a szellem embere, bár idegen föld szülötte is, az egész világ polgára, és így nekünk is hazánk fia.

VOGT KÁROLY.

vette atyját, s ugyanazon egyetemen a híres Valentintől boncz- és élettant, s főleg az emberi és állati élet törvényeit tanulmányozta. 1839-ben tudori rangot nyervén, nemsokára Agassis és Dessor svájci természettudóssal egyesülve, előbb a jégziklák (Gletscher) vizsgálatában, majd az „Édes vizi és kövületi halak”-ról megjelent nagyobb dolgozatukban vett részt. Nehány további év alatt egymás után következtek: 1845-ben a nem kevés eredetiségre mutató „Élettani levelek” (Physiologische Briefe), 1846-ban a

Geologia és kövülettan (Lehrbuch der Geologie und Petrefactenkunde) című munkái. Ez idő alatt Vogt többnyire Párisban élt, 1844 őszétől kezdve 1846-ig; majd Rómába, s innen Nizzába telepedett át, s ennek bájos öblében írta „Ocean und Mittelmeer” című eszmedűs leveleit. E levelek, melyek előbb St.-Maloban, majd Párisban, Turinban s legnagyobb részét Nizzában a tengerparton a puhányok s férgek körül tetti kutatásait tárgyalják, — meglepőleg tükrözik vissza azon több természettudós életéből is

kivilágító tényét, hogy a valódi szabadságszeretnek, az emberek társadalmi jólétére és fejlődésére iránti igazi meleg érdeklődésnek s általában az erős meggyőződésnek felköltésére alig lehet biztosabb út, mint épen a természetnek, s kiváltképen az állatvilág életének és szervezetének tanulmányozása, hol mindenlépten-nyomon azon örök igazságu törvényekkel van dolgunk, melyek szerint ellenállhatlan erővel halad a világ, s melyeknek csak alkalmazásai az emberi törvények.

Nizzában rövid mulatása alatt kapta Vogt a meghívást a giesseni egyetemi tanárságra, minek folytán 1847-ben ismét szülővárosába tért vissza. Itt érték őt az 1848-ki szabadság-mozgalmak. Tevékeny szelleme hamar felfogta, hogy mi a teendő. Félre tevén tudományos buvárlatait, legelőbb a nemzetőrség parancsnokságát vette át, de a honnan polgártársai bizalmacsakhamar előbb